

Hetedik évi folyam.

Pest, julius 29-én 1860.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrébten egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Gedeon László.

E nevet hiában keresed, nyájas olvasó, életrajzi gyűjteményekben, régibb s újabb ismerettárakban; de azért nagy mértékben kiérdemelte e nevet viselő hazánkfia tőlünk, mai nemzedéktől, azt a kis helyet, melyet itt emlékezetének szentelünk. Husz év óta nyugalmazott tanár! Közel százéves ember! Egész sereggé gyűlt a muló idők folytán tanítványainak hosszu sora, kik azóta már régen az érettkor sorompóin léptek át s az élet viszontagságainak nehéz kenyerét izlelék. Országszerte lesznek, a kik örömmel fognak visszaemlékezni, ha újra e nevet hangoztatni hallják. Kisérjük végig e hosszu élet egyes feltünőbb szakait.

Gedeon László született 1769-ben mártius 18-kán Jászóhányán Abauj-megyében. Az elemi iskolákat szülőhelyén, a gymnasiumot Rozsnyón látogatta. A bölcsészetet és jogtudományokat a kassai akademiában végezte, mire Pesten a királyi táblának esküdt jegyzője (juratus) lön. 1797-ben letette az ügyvédi vizsgálatot, de, mivel főkép a tanári pályára érzett magában hivatást, megjelent egy pár tanári csődön, és el is nyerte a rozsnyói gymnasiumban a szónoklati és költészeti tanszéket, melyről kilencz éven át a legnagyobb buzgalommal és szeretettel tanította a serdülő ifjuságot. 1805-ben Ferencz király által a nagyváradi kir. akademiába az államtan és bányajog tanárának neveztetett ki, mely minőségében számos honfiut nevelt az emberség, de főkép a magyar haza javára. — 1815-ben a váradi könyvvizsgálói (censori) hivatal megüresülvén (nem az volt akkor a censori hivatal hazánkban, mint a mit most értünk a sajtó őrei alatt), ezen terhes hivatal is, melyet ő 1848-ig és így 33 évig viselt, vállaira nehezült. — 1816-ban az ugynevezett prodirectori (aligazgatói) hivatal megüresülvén, Ferencz király meghagyásából 14 évig teljesítette ezen állás kötelességeit. 1818-ban megüresült a főigazgatói állás és ez idő óta a tiszántuli kerületben létező kath. iskolákat kormányozta 3 $\frac{1}{2}$ évig. — 1837-ben Biharmegye rendei Gedeon László rendkívüli érdemeit tekintetbe vévén, közakarattal, egyhangulag ajánlották őt V. Ferdinánd királynak, hogy a közjó érdekében tett szolgálataiért nemcsak nemesi diplomával, hanem illő birtokkal is meg-

GEDEON LÁSZLÓ.

jutalmazni kegyeskedjék. E kérelem sikerítésére a rendek József főherczeg-nádort kérték föl közbenjáróul. A nemesi oklevél meg is érkezett minden illeték elengedése mellett, a birtok helyett pedig az addigi évi fizetés 200 pengő forinttal nagyobbított. Az 1839-ik iskolai év végével felsőbb engedelem mellett nyugalomba lépett egész fizetéssel. Nyugdíja mellett jelenleg is él, gyermekeinek és unokáinak testestül lelkestül magyar, szeretetteljes, nyájas körében.

Gedeon László pályája folytonos munkában, csendesen és zajtalanul folyt le, de azért az irodalom terén is van nyoma működésének. Tudományos munkái kéziratban hevernek ugyan és többnyire latin nyelven vannak írva, de nyomtatásban is jelent meg egy ily czimű verses munkája: „Hasznos mulatság, melyet főképen az ifjuság számára irt és kiadott Gedeon László stb. Nagy-Váradon, 1823.“ Tokody István, az akkori nagyváradi kanonok e munka elé következő latin distichont írta :

„Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.
Caesaris hoc dicto est dignus amore Liber.“

A kéziratok közt legbecsesebb az, melyben a nagyváradi Akademia irodalmi férfainak működése a legrégebb időktől egész a szerző koráig van kimutatva.

Gedeon László, a tiszteletre méltó agg férfiú, jelenleg is untalan ír és olvas, figyelemmel kíséri különösen hírlapirodalmunkat és gyermeki őszinteséggel örvend, a hol a haladás és népboldogítás ügyében férfias elszánttságot talál. Nagyváradon alig van férfiú, ki annyira részesülne a köztiszteltben, mint ő, és alig van család-

atya, ki az övéinél boldogabb gyermekeket nevelt volna föl. Tanárt pedig széles e hazában alig képzelhetünk, kinek tanítványai közül annyian váltak volna jeles és nagyhirű férfiakká, mint épen az övéi közül. Méltán találja a 91 éves jó öreg ebben legmélyebb örömét, érdemeinek legnagyobb jutalmát és minden büszkeségét. Társalgása most is oly szeretetre méltó, oly kedélyes, hogy a ki egyszer körében volt, oda ismét visszakivánczozik. Midőn valamely ifjuhoz közeledik, kinek arczából lelki tisztaságot és épséget olvas ki, szokott üdvözlő szavaiba, a „servus, amice!“-be annyi nyájasságot tud

fektetni, hogy a legféktelenebb indulatot is képes volna rögtön lecsillapítani.

Örvendjen azon nemzet, mely fiai között minél több, érdemekben megőszült, ép öregeket bír felmutatni. Az el nem tékozlott férfiúi erőnek bizonyosságai azok. Legyen életök alkonya csendes és háborítatlan!

Aratáskor.

(Szilsárkány, július 10-én 1860.)

Lelkemnek vágyai a szabadba vontak,
Feledni a munkaterhes élet baját.
Meggzabadul itt a lélek minden gondtól,
És egy jobb világba, szebb honba szárnyal át.

A kinek lelkét az élet terhe nyomja,
S ereje roskadni készül a suly alatt:
Jöjjön ide ki a szabad levegőre:
Uj életvágyat és munka-kedvet arat.

Ha a gyenge fűszál hervadásnak indul,
Forró sugarától a hő nyári napnak:
A jótékony harmat ragyogó cseppjei
Néki uj virulást, uj életet adnak.

Nem szabad csüggedni a csapások alatt!
Vagy nem ezt hirdetik az apró madárkák,
Midőn pajkos gyermek fészkek romba dönti!
Uj fészkeket minő jó reménnyel rakják?

Ha lelked elborul, és nem talál vigaszt,
— Honfigondok nyomják, vagy egyéb valami —
Jer ki a szabadba, itt megtalálod azt,
Felvidámitnak az aratók dalai.

Ide vágytam jöni, itt is vagyok végre,
Ah de későn jöttem, a nap leáldozott,
A mezőről is már minden hazatére,
A forró nap hűvös alkonynyá változott.

Amott haladnak az aratók az úton,
Vidám csevegésük idáig elhallik,
És a vig zsi-bongás közül néha-néha
Egy-egy népdal édes-bús zenéje hangzik.

El-elhallgat néha a vidám nép zaja.
Majd mikint sirása esti fuvalomnak —
Zendül fájdalommal, zendül bánatosan
A bús dallam: „ezer esztendeje annak!“

Majd ez is elhangzik, s ujra fölzenget a dal:
„Régen veri már a magyart a teremtő!“
Ezt hallván — úgy érzem — a mi itten környez,
Nem is élet, hanem szomorú temető.

De megcsendül közben az estharang szava,
És a dal elhallgat a vidám ajkakon,
És az ének helyett szívből jött könnyörgés,
S buzgó hálaima rebeg el azokon.

Szívemből is forró ima szakadoz fel
Az eget urához, fel a csillagtrónra:
Araszsa kegyelmét, áldását e népre,
Derítsen boldogabb időket e honra.

Elvégezvén imám, hazafelé térek,
Derültebb orcákkal és vidámabb szívvel;
A sötét bánatot, mit magammal hozék,
Az esti fuvalom magával vívé el. —

Lelkemnek vágyai a szabadba vontak,
Feledni a munkaterhes élet baját.
Meggzabadul itt a lélek minden gondtól,
És egy jobb világba, szebb honba szárnyal át.

Apáthy Kálmán.

Eger ostroma.

Irtó PAULER GYULA.

(Vége.)

III.

Rések. Felszólítások. Két napi roham. A török had visszavonul. Öröm az országban és a király udvarában. Dobó leköszön tisztéről. Mecskéit magyar, Bornemisztát török öli meg. Dobó 20 évvel éli túl társait.

A törökök kitartó ostroma borzasztóan megrongálta a várfalakat. Minden meghiusult kísérlet egy-egy pontot romba döntött, és folytonos munka nem bírta a töréseket mind kiigazítani, Varkocs kapujánál, és a vár nyugati bástyáján, rések voltak. A tömlőzbástyánál és a paloták aljában nagy volt a pusztulás: a külső kőfal össze volt törve, a földbástya össze-vissza lyukasztva, gerendákból, szálfákból emelt torlasz minden oltalom. A külső kőfalnak a palotáktól a Sándor-bástyáig csak nyomai látszóttak. A külső várban Bolyki-tornyának nem volt teteje, és a Bebek-bástyától az ó kapuig nagy részt romokban heverték a falak. Lovas embernek minden oldalon tág ut nyílott a várba.

Azonban a töréseken férfiak állottak, kiket Dobó és hadnagyai csüggedni nem hagyának. A vallásra mutattak, imádkoztak, prédikáltak a népnek. Kikbe a hit nem önthetett vigaszt, azokat felvillanyozta az újra meg újra mondott koholmány: hogy már közelít a felmentő-sereg. E tájban jött vissza Vas és Varsányi, reménytelenül. Mégis velök jött Nagy Lukács, az ostrom kezdeténél kiunszorult hadnagy, ki megesküdött volt, hogy visszatér Egerbe, vagy meghal. Dobó oly rendületlen volt, mint az ostrom első napján, a basáknak legutolsó felszólítását is olvasatlanul elégette, és hírnököket Sárny mellé záratá. Az őrség sem felelt a nyilakou belődözött levelekre. A törökök ismételve szólítottak magyarul, ráczul, horvátul, csehül, németül, oláhul, tótul, görögül, saját nyelvükön, megadásra. „Tudjuk, üvölték be, hogy már sem borotok, sem vizeitek, hogy kenyeretek és puskaporotok fogyatékán van. Megadhatjátok magatokat, senkisé fog gyávasággal vádolhatni titeket.“ Igéreteikre a hadnagyok, lövésekkel válaszoltak, kísértő szavukat sipok, trombiták zengésével, dobörgéssel elfojták. Ily felelet rút káromkodásokra ragadta a törököket „Látjuk, szóltak haragosan, hogy vitézek vagytok, az ostromon! de nem vagytok némák, hogy sem jót, sem rosztat nem hallunk tőletek!“

Oktober 12. Miksa napján, szerdán a törökök másodszer mentek rohamra. Seregük a sánczokban gyült össze és négy csapatban indult a várra. A támadás hajnalban az ó kapunál kezdődött. Mecskéi tüzes nyilakkal, égő szurokkal, kénkövel, golyókkal fogadta a föltörekvőket, kiket uj meg uj csapatok lankadni nem hagyának. A véres harcban fel és alá sietett, a bátraknak lelkesítő szavakat mondott, a félénkebbeket pirongatta, furkóssal nógatta; az ellankadtak helyére pihent csapatokat vezetett, és buzgalma nem hanyatlott, midőn egy köhajtás megsebesíté.

A tömlőzbástyát és a fővény-palánkot őrség nélkül lépék meg a jancsárok és ijászok, mert a magyarok figyelme az ó kapura volt irányozva. Zákány János első látta őket közeledni és dárdával a törésre ugrott, utána Pribék János; néhány törököt levertek. A zajra az őrség, Pethő, segítségül rohant. Kövek, cserepek hullottak a tar fejekre, de a jancsárok keményen tarták magukat, és Magyarország zászlóját a bástyáról lelövék. Dobó e perczben érkezett a falra, és uj zászlót parancsolt. Alig vette Nagy István kezébe, midőn egy golyó elsodorta. Dobó nem hagyá lehanyatlani a zászlót, kiragadta a haldokló kezéből és egy mellette álló hajdunak adá. Kevéssel utóbb a régi zászlót is visszavívta magyar kéz, és a jancsárok elkeseredett harc után, hátrálni kényszerültek.

Bolyki-tornyánál ez alatt 8 török zászló indult csatúra. A magyarok a romok mögől golyózáport irányoztak a rohanókra. A törökök hosszú dárdákkal jövének, melyeknek végén, karikával odaszoritott pisztolyok valának, és szurva, löve osztának sebeket. Bornemisza és Fygedi kemény harcot vívtak. Zoltayt köhajtás könnyen megsebesíté. A magyar nem hátrált. Alkonyig folyt a harc a vár körül, a magyarok 20 mázsa löport fogyasztottak el, a törökök futottak, szégyent vallottak, „mert a jó Isten a magyarokkal vala!“ (Tinódi.)

A rohamnak e kimenetele váratlan volt. Amhád elhatározá, hogy még egyszer próbál szerencsét. Már hajnal előtt lovasok száguldottak hegyen völgyön, behíni az elszórt, portyázó csapatokat. Nemesak az aszápok és sipahik, hanem a beszlik, az akindsik is.

mind begyülének a végostromra, és kipányvázván lovaikat, csatarendbe állottak. A csaszok a késedelmezőket, lankadtakat, szablyával, vasbuzogányokkal üvöltve hajszolák. Tíz órába telt, míg az egész had felkészült. Ali basa, Arszlán bég, Szokolovics Mehmet lóháton a sereg élére állottak: Amhád basa a sánczokban szemelt ki magának helyet, a honnan a csata folyamát áttekintheti.

A magyarok éjjel óta mind talpon voltak. Dobó a tömlőczbástyáján állapotodott meg, oldalánál apródja aranyos sisakját tartotta. Bornemisza és Mecseki tegnapi helyüket védték. Délben megindultak a törökök. Hatvanezer török Allaht, Allaht rivalgott: benn a maroknyi magyarság Jézus, Jézus kiáltással válaszolt. Rézdobok, sipok zöngtek, a dobok peregtek, a falakról iszonyu puskaropogás hangzott és a törökök vakmerően a törésekre veték magukat. Dobó apródját ellövék, Dobó jobb karján, lábán megsebesült. A roham, mely a tömlőcznél szünni kezdett, kettős erővel a földsáncz ellen fordult. Ali basa első sorban harczolt, dühöngött. A magyarok már ingadoztak, midőn Dobó közöttük megjelent, a parasztokat a falakra vitte, a nőket kirendelte, borral támasztani a harczosokat, köveket szórni, forró szurkot önteni a föltörékvő elenségre. Dühös tusa kezdődött: közben Dobónak buzdító, lelkesítő szózata harsogott. Bálint papot a palánkon lelövék. A válságos perczen Pethő Gáspár a pihent tartalékkal segítséget hozott. Az egri nők a férfiakkal vetekedtek. „Megboszullak!” mondá egyik haladó férjének, és csapásai alatt három török hullott el. Egy másik megölt anyja kezéből kiragadá a követ, és a tar fejekre lódtá. Hatvani Velibég mellébe golyó furódott, a török rakásra hullott, Ali leszorult, aranyos zászlója magyar kézben lobogott, és a budai pesti törökség majdnem mind ott veszett. A török nem birt fölhatolni a hitvány földhányásra.

Bolyki-tornánál a fehérvári bég, az oroszán, tört föl a falakra. A törökök dárdaikkal, melyeket már tegnap használtak, halált szórtak a magyarok közé. Nehány zászlójuk már a falakon lobogott. Zoltay megsebzett vállal, Fygedi kitört fogával, véresen vezették csapataikat. „Rajta! hangzott szavuk a csatazajban, ez egyszer, még csak ez egyszer kell győznünk, hogy a török felhagyjon ostromával!” Bornemisza, sebbel kezén, oldalvást két taraczkából kartácsokkal törte zuzta a sűrű tömeget, a mozlim vitézek ingadozni kezdettek. A hős Arszlán bég nem állotta meg a magyar lelkesedést. Csapatai a falakról lehanyatlottak, zászlója elveszett. Ujrohamát új erélyvel verte vissza Bornemisza. 140 magyar halva feküdt a törésen, de körülöttük és alattuk 8000 török ment a más világra.

Az ó-kapunál Szokolovics Mehmet a jancsárokat vezette: „Emlékezzetek Temesvárra és Lippára, emlékezzetek régi hirtetkekre!” mondta a vezér, és a jancsár harczolt, mint az oroszán. Ötszáz magyar vitéz állott velük szemben, és tüzet, vasat szórt közéjük. Mecseki és a lelkesedés csodákat mivelt. A magyar meghalt, de nem engedett. A jancsársereg hátrált, futott. Allah maga harczol a magyarok mellett! mondák a harczedzett vitézek, és Szokolovics Mehmet nem bírta őket új rohamra vinni. Délután vecsernye táján a török sereg vissza volt verve, és egy hang a jancsárok sorából magyarul a várba kiáltott: „Ne féljete, nem lesz már több ostrom! de esztendőre ismét eljövünk és boszut állunk rajtatok. Amhád dühöngött; félt a szultán haragjától. „Roszul mondtad, támadott Alira, Egert akolnak, és barmoknak a porkolábokat. Széles e világon sokat jártam, sok várat ostromoltam, de sehol sem találtam jobb vitézeket, mint ez akolnak hirdetett Eger várában!”

Amhád még három napig löveté a várat, melyben már ép ház nem létezett. Tarjáni Kristófot, Dobó apródját, még egy golyó Balyki-tornánál megöle. Vasárnap (okt. 16.) későn este a törökök kivonák ágyuikat és előre küldték. Az egriek a munkások közül még néhányat megleptek, leültek, és több zsák puskaport elfoglaltak. Hétfőn elindult Amhád Felnémet lángjainál, kedden okt. 18. már hideg őszi időben Ali basa az utócsapattal. A büszke had leverten távozott. A török — mondák — magyar földön még ily kudarcot nem szenvedett.

Sok sátor, marha az elhagyott táborban maradt. A várbeliek eselt gyanítottak; majd határtalan öröm fogott el mindenkit. A falakon az elfoglalt zászlók lobogtak, minden ágyu, minden puska megdördült. A sereg Jézus nevét kiáltá és fegyveresek, csonkák, bénák, nők, gyermekek közös hálaimában olvadtak össze.

A vár egyik terén 12000 török golyó emelkedett rakásban, diadaljele az ostromnak, melyben több mint háromszáz magyar

elesett, kétszáz csonkává, bénává lett és majdnem mindnyája kisebb nagyobb sebet vett. Dobó még Fekete Istvánt Ali után bocsátá. A magyarok Üllónél érték utól a vert hadat, és gyors megrohanással egy zászlót, sok fegyvert, sátrakat, öltönyöket, paripákat, marhákat nyertek. Ali basa Budára vonta magát, bégjei hazaszéledtek, Amhád Nándorfehérváron át Konstantinápolyba ment a nagyurhoz.

Eger ostromáról a török történetírás csak párszóval emlékezik, vagy épen hallgatás által dicsőíti Dobót és társait. A magyar nemzet büszkén mutatott rá, és elhomályosult harci hire új fényben ragyogott a külföld előtt. Az öröm annál nagyobb, annál átalánosabb volt, minél súlyosabb aggodalmak szoritották eddig a kebleket. Az ostromnak folyama alatt „sok jámbor pródikátorok imádtak, egri vitézekért imádtattak.” Az egri hősöknek hazájában Dobó neje, Sulyok Sára, Mecsekiné, Pethőné, Bornemiszané keseregtek. Zoltaynak szép mátkája, Fygedinek hitestársja éjjel nappal Istenhez fohászokdakt, bőjtöltek; velük sok nő, sok gyermek imádkozott, ne juttassa őket Isten özvegységre, árvaságra. Október közepén érkeztek Ferdinándnak levelei a felső megyékhez, urakhoz, siessenek Eger megmentésére. A szétforgácsolt, fejletlen erők vesztegeltek, zugalódtak a fejedelmek ellen, hogy nem vezeték őket a törökre, megvívni mind halálig Egerért, a hazáért. A fájdalom és boszankodás a lelkesült örömben elenyészett; hangjai Tinódi munkájából, *) most 300 esztendő múlva, is átrezegnek. A vándor dalnok szétvitte a hirt az egész országban, és midőn gyönyörű, méla-bús dalával Dobónak és Mecsekiné tetteit zengé: isteni félelemre, hazaszeretetre, egyesülésre buzdítá a magyart. **)

Bécsben az udvarnál hasonló öröm uralkodott. Móríc herceg september hó második felében hadisétát tett Győr alá, és innen októberben leveleket váltott Castaldóval, tegyenek mozdulatot Eger felmentésére. Ferdinánd király azonban Castaldót Erdélyben marasztá, mert a lakosság lázadásától tartott, és Mórícot Fehérvár alá akarta küldeni, hogy ennek ostroma által a törököt Eger alól elvonja. Időközben a jó Isten és a magyar kard a basákat elverte, és Vajda János, Iványi György, Kőszeghi Albert és Somogyi András, végig ott harczolt vitézek, Ali basának, Arszlán és Veli bégeknek zászlóival Bécsbe érkeztek. A király bársonyerszényekben 100-100 aranyat ajándékozott; Oláh Miklós egy-egy aranyos kupát adott vitéz harczosainak, Móríc herceg pedig mindegyiknek 100 tallért. Weisbrück gróf lelkesedésében aranyos lánczát törte négyfelé, és a magyar vitézek közt kiosztotta.

Annyi veszély, annyi fáradság után Dobó nyugalomra, haza vágyott, és Mecsekeivel elbocsáttatását kérte. A király kegyelmesen hajlott folyamodásukra, és a vitéz Sforza Pallavicinót, Martinuzzi egyik gyilkosát, küldötte átvenni Dobótól a vár kulcsait. Az olasznak sikerült rávenni Mecsekeit, hogy a várban maradjon, míg a püspök és király méltó utódokat találtak. Miután István, két hónap múlva megtudá, hogy Bornemisza és Szarkándi Pál lesznek egri porkolábok, haza sietett nejehez, tüzhelyéhez. Várkonyban cselédei lovakat parancsoltak, a pórok késedelmeskedtek. Szóvita után a felek fegyvert ragadtak. Mecseki a zenebona helyére sietett, egy pár szekerczecsapást mért fejére, s két lándsadőfés eloltá életét. Társai szétfutottak.

A gyászhirre Gergely deák Várkonyra rohant, „nagy siralmat szerze a póroknak” de a gyilkos boszuló karját elkerülte. Mecseki holttestét Dobónak, Oláh Miklósnak, a nemzetnek fájdalma kísérte a székes szent-mártoni káptalan sirboltjába.

Mecsekit kora halála megfosztá az érdemlett jutalomtól, melyben társai részesültek. Zoltay, Pethő, Fygedi és más hadnagyok királyi adományokat, a közlegények gazdag zsoldot nyertek. A csonkákról, bénákról, a fogságba esettekről az országgyűlés gondoskodott, és gyámolításukra, minden jobbágytelek után 10 denárt a földesurak erszényéből: ugyanannyit rendelt, mert, mondja az 1553: 25 t. cz., kik az egész országnak hasznára voltak, érdemesek az egész ország adakozására.” Bornemisza Gergely deák Bartosfalvát nyerte Sárosmegyében. Mint egri várnagy gyakran

*) Tinódi így végzi Eger viadalát:

Ezt ki szerzé nagy beteges voltába
Kincses Kassában egy füstös szobába
Tinódiak hívják mind ez országba,
Ezer ötszáz és az ötvenháromban.

Eger jó szerencsésén vig voltába
Vigan iszik szikszai jó borába,
Mert ha török esős vala Eger várába
Viatól nád terem vala ő orrába.

**) Eger ostroma első részének dallama ugyanaz a „Török János vitézsége” című énekével, melyet a zeneke növendékei, és Suck a tárogatón már több ízben a közönségnek bemutatottak. — P. Gy.

találkozott a törökökkel, de már 1559. okt. 17. Keresztesnél Velibég hatvani szandság fogságába esett és Konstantinápolyba vándorolt. Amhád, ekkor már nagyvezir, két évi fogság után megfojtatta a magyar Archimedest.

Dobó Istvánt Ferdinánd király maj. 26. 1553. minden maradékaival a főrendek közé igtatta, és erdélyi vajdává, a székelyek grófjává nevezte ki. Erdélyt Martinuzzi szerezte vissza a koronának Zápolyai özvegyétől és fiától; meggyilkoltatása, a zsoldos hadak és vezérek zsarolásai gyűlöletessé tévék Ferdinánd kormányát a lakosság előtt. Dobó István vitézül küzdött uráért, de végre is győzött az ellenfél. Izabella királyné fiával visszatért és Dobó Kendi vajdatársától elhagyatva, Magyarországból sem nyerve segílyt, hat hónapig védelmezte Szamosujvárt. Nov. 28. 1556. Ferdinánd megegyezésével átadta a várat. Izabella, ekép Perényi Gábor nógatására, az alkupontok megszegésével fogva tartotta, míg egy év múlva börtönéből, Szamosujvárról (nov. 6. 1557.) szöknie sikerült. Vajdaságában nagy vagyont szerzett; — zsarolás által, vádolák az erdélyiek. Ferdinánd Lévát, Véglest, Gönczöt, Telki-bányát adományozta neki, hűsége jutalmául. Az egyszerű nemes nagyurra lett, vagyona, hire, vitézsége által tekintélyes. Ferdinándnak utódja, Miksa király, a protestánsok által elfogulatlansága miatt sokat dicsért férfiú, de a magyar nemzetnek és szabadságnak épen nem jóakarója, nem szerette a bajnokot, ki a Perényi Gábor magvaszakadtával a koronára szállott Sárospatakra igényt tartott, és mérges pört folytatott 1567. óta a kincstár ellen, mely viszont valami régi vád nyomán erőszakoskodás, nagyobb hatalmaskodás bűnében kívánta elmarasztaltatni.

Dobónának, Sulyok Sárának két nővérét Balassa János és Bocskay György birták feleségül. Bocskay 1569. tervet koholt, mint kellene Miksát és a németeket, török és erdélyi segítséggel az országból kiverni. Az összeesküvést magyar urak fölfedezték. A kormánybeliek érzék, hogy Dobónak lett volna oka, a szövetkezéshez csatlakozni, és gyanujokat a világ előtt Dobónak Békesyhez, az erdélyi fejedelem kegyenczéhez irt, Miksát gyalázó, segítséget kérő leveleivel, Békesy válaszával, támogatták. Forgách, váradi püspök, e kornak fanyar lelkű de élesszemű történetírója, maga Dobó, ellenségei férczelményének állítja s állította e leveleket. — A király hitelt látszott adni Dobó szavának, és az egri hős októberre 1569. Pozsonyban az országgyűlésen megjelent, királyi menlevéllel, hogy perbefogás, ítélet nélkül elmarasztaltatni nem fog. — Miksa német csapatokkal jött Pozsonyba, a rendeket magához a várba hivatta, és fölolvastatván a vádló leveleket, Dobóra és Balassára fogságot mondott, október 12. 1569. Az országgyűlés azonnal 200,000 aranyat ajánlott kezességül az egri hősért, de a király csak az ország törvényei szerint való eljárást ígért. Ennek dacára Dobó István, köszvény által gyötörve, majd harmadfél évet sinlett kihallgatás nélkül szűk börtönében, szigorú őrizet alatt, midőn Balassa fogságának 6-ik havában elillant. — Szabadulását csak az 1572-ik évi február hava hozta meg, midőn az ujonnan választott király, Rudolf, a rendek kérelmére, atyjánál érte közbenjárt. Azonban föltétel volt, hogy Dobó és Balassa térden állva kérjenek bocsánatot megbántott királyuktól. A testben lélekben megtört hős, Ferencz fiát,

és Zeleméry László vejét küldötte maga helyett, és szeredi várában néhány hét múlva meghalozott. Hamvait Ruszkán temették el. Családja unokájában kihalt. Egernek düledező vára egyetlen emléke a férfiúnak, ki ellenségnek, Pecsevi török írónak, nyilatkozata szerint, Lavallette és Salm Miklós dicsőségében osztozott, és az izlam fegyvereinek, hatalmuk délpontján határt szabott.

Hunyady János egyháza Tövísen.

A szép kis Erdély legregényesebb része a Székelyföld s Hát-szeg vidéke; de a természeti szépség vadregényességében alig mulja felül egy is Gyulafehérvár s Enyed környékét. A szép Maros virágzó s termékeny völgye boldog népével, távolabb az itt-ott híres bortermő s érczeket tartalmazó regényes hegyláncolatok, melyekre büszkén tekint a regés várommal koronázott *Kecskekő*, honnan Erdély jó részére nagyszerű kilátás nyílik.

Oly szép, oly vonzó Erdély e része, hogy a ki pár napot tölt benne, az alig bír tőle megválni; mert nemcsak természeti szépségekben gazdag e táj, hanem történeti emlékekben is. Alig van Erdély gazdag történetében emlékezetes esemény, mely e vidékre ki ne hatna. Minden könek megvan itt emléke; itt vonultak át a seregek többnyire, s csaták vivattak itt, melyekre büszkén emlékezik a nemzet, e tájon van Kenyérmező s a szent-imrei csatasík. Ki ne ismerné az elsőben Kinizsi Pál vitézségeit s a másodikban Hunyady János és Kemény Simon hős tetteit?

A szent-imrei csata folyamát régebben ismertettük *), valamint a Szent-Imrén levő emlék leírását is. E diadal emlékére Hunyady János három egyházat építtetett, melyek még most is fönnállanak, az egyik *Szent-Imrén*, a másik *Tövísen* s a *Gyulafehérvárott* levő diszes egyház, hol a hős porai is nyugsznak.

Nézzük a rajzunkon levő *tövísi* egyházat, mely nemcsak e vidék, hanem egész Erdély valóságos történeti emlék-gyöngye.

A Nagy-Enyedről Gyulafehérvár felé vezető országúton, mely a szent-imrei csatasíkon visz keresztül,

haladva érjük el *Tövist*. Szerény kis mezővároska, mely több ízben elpusztult, azonban jelenleg igen kedves külsővel bír, s kedvemrevalóbb tartózkodási helyet soha sem kívánnék magamnak mint ez. E kis város közepén van a csataemlék, az *egyház*, melyet most a reformátusok használnak.

Az egyház meghatóan magasztos-bizanci stílusban van építve. Ablakai csinos, a tornyon levőké pedig szép faragványokkal ékítvők. A torony egyes emeleit elválasztó iv-faragványokon sincsen kivetni való; míg a torony szilárdságáról az annak sarkain levő négyszögkövek győznek meg bennünket. Ez egyház egészben véve sokkal jobb karban van, mint a szent-imrei, erre mindig több gondlón fordítva s belsejét 1777-ben egyik buzgó hive egészen megújittatá. A templom körül, mint rajzunkon is látni, a régi református temető-hely terül. — Az egyház építése valószínűleg 1443-ban kezdődött. — Hogy ezen egyház a szent-imrei diadal egyik emléke, arról semmi kétség sem lehet; a „Hunyadyak korá“-ban gróf Teleki József is annak ismeri el.

Luppa Péter.

Hunyady János egyháza Tövísen.

*) Lásd a V. U. 1858-ki folyam 18. sz. — L. P.

Messina városa Szicziáliában. — (Lásd a szöveget 374. lapon.)

Messina városa Sziciliában.

Messina városa, azon hely, mely Sziciliában legtöbbször maradt a nápolyi király kezében, s miután minden arra mutat, hogy e tengeri és szárazföldi erősség eleste nevezetes események kezdete lehet, azt hisszük, olvasóink érdeklődéssel veendő a szép és nagy olasz városnak rajzát, s rövid leírását.

A nápolyi szárazföldnek *Calabria* nevű tartományát csak keskeny tengerszoros választja el Sziciliától. A hajózást a régi időkben a *Scylla* és *Charibdis* örvények felette nehezíték, azonban a mostani építési gőzösök a tenger mélyéből felesucorodó sziklák által okozott veszélyes helyeket a legnagyobb könnyűséggel kikerülhetik.

Az utazó, ha a révől a partra szállott, legelőször is azon hársor elé érkezik, mely félkör alakjában a tengerpart mentében emelkedik. E hely gyönyörű fasorokkal van beültetve, s azért a városiak nagy számmal szoktak ide jöni, sétálni. A kilátás innen nagyszerű. A tulsó part, mely alig esik távolabbra egy mérföldnél, a legkiecsőbb szőlőhalmok csoportozatából áll, s a völgyekben mindenütt elterjednek a calabriai csinos falvak. A város felett sötét sziklák ormairól *San Salvator*, *Griffone* és *Gonzaga* lovagvárak szomorú romjai emelkednek. Az első tér, melyre az idegen, a rakparttól jöve, érkezik, az ugynevezett *Pallazata*, mely az ókor izlésére mutató paloták sorai szemléltethetők, az épületek azonban az 1783-ki rettenetes földindulás következtében nagyon megromlottak.

A városban az utcák többnyire szélesek s láva-négyzögekkel vannak kikövezve. A házak kevés kivétellel kétemeletesek, jól vannak építve, s homlokzataikon az erkélyek sehol sem hiányozhatnak. A fedélzet cserépből van, de nem oly lapos darabokból mint nálunk divatozik, hanem az ugynevezett olasz félhengerekből, melyek egymásra rakva rovátkokat és csatornákat képeznek.

A székesegyház, a tengerpart mellett áll (rajzunkban éppen a kép közepén). Ezt még a normán *Roger* építteté, s azért nem csoda, ha e templom a goth izlés egyik rideg maradványának tekintetik. A legszebb utcák nevei: a *Corso* (sétány); *Strada Austriaca* és *Strada Ferdinanda*. A templomok száma az 50-et meghaladja; ezeken kívül még számos kolostor is található; az ujonnan épült két színház, a régi városháza, az arsenal és kórház, a város kitünő díszét képezik.

A 84,000-nyi lakosság főfoglalatossága a selyemszövés; kereskedelmi tekintetben Messina a sokkal nagyobb Palermót is felülhaladja. A kiviteli cikkek: a selyem, déligyümölcs, bor, olaj, s különösen a kén, továbbá a messinai révön keresztül hajókra. 1850-ban e városban 4085 kisebb-nagyobb hajó rakodott meg; ezek összesen 10 millió mázsányi árut szállítottak a külföldre. A gőzhajózás igen elvan terjedve, mert a fennebb elszámolt hajók között 259 francia, 141 nápolyi, 90 angol, 78 ausztriai, 32 orosz s 16 hollandi gőzös számítható. Természetesen, hogy a több izben jövő-menő hajók, minden érkezéssel külön vannak felszámítva.

1850 óta Sziciliából sokkal több árut visznek ki, mint a mennyit behoznak. Ennek oka, hogy a nápolyi kormány nagyon is sajátos fogalmat volt arról, hogy mi az a „szabad kikötő”. Másutt, ha valamely város mellett rév, szabad kikötőnek nyilvánítatik, e rendszabály a város jólétét szokta megalapítani. Messinában az ellenkező történt. Itt először a behozott áruk értékétől 5 százalékot kell fizetni azon czim alatt, hogy e pénzzel a város bástyáit kell építeni, holott a várfalak már régen készen vannak, sőt az azokban létező raktárak évenként 60,000 dukatit jövedelmeznek (egy dukati értéke, ezüsttel fizetve, 1 ft. 40 krajczár konvencziós pénzben, vagyis 4 frank és 28 centimes). E teher mellé még annyi mindenféle vámházi borszantás is járul, hogy a messinai kereskedők már több izben folyamodtak a kormányhoz, a „szabad kikötői jog” kegyes megszüntetése végett.

Kiegészítésül álljon itt még egy pár adat Messina régibb és újabb történetéből.

Messina városa csaknem 3000 év előtt épült, s kezdetben egyike volt a sziciliái apró görög köztársaságoknak. Idők folytán a szigetet a karthagoiak, később a világ urai, a rómaiak, foglalák el. Sziciliának, s ezzel Messinának középkori története köteteket foglal el; azonban régi és újabb szenvedései között legiszonyosabb azon rombolás, melyet 1783-ban, az Aetna egyik kitörésének alkalmával, a földindulás okozott. A város ugyan e pillanatban nem birt nagyszámú lakossággal, mert már ezelőtt 40 évvel a ragály csaknem az egész népséget elpusztította s a roppant kőépületek üresen maradtak. Az említett földindulás tehát csak a lakó nélküli házakat dönté le, de oly kimélet nélkül, hogy a várszerű falakkal bíró székesegyházon kívül a paloták és magánházak mind ledőltek.

Azonban a természettől megáldott, s jeles kereskedelmi előnyökkel kínálkozó hely nem maradhatott sokáig romokban. A visszaszállongott lakosság a téreket, utcákat és udvarokat ellepő négyzögű kőhalmazokból 30 év alatt a várost újra, s a réginnél sokkal szebben, rendesebben és pompásabban fölépíté.

1820-ban, a nápolyi *carbonari* forradalom alkalmával, e kerített s mindig tetemes helyőrséggel ellátott város a fölkelésben részt nem vehetett; azonban 1847-ben éppen Messina volt azon hely, a hol a sziciliái mozgalmak kezdetüket vették. Az összeesküvők hevesen támadák meg a királyi hadakat, s majdnem két óra lefolyásaig előnnyel harcizolának. Azonban elbizva magukat, a midőn a fellegrvár alá nyomulnának, itt rettentő kártács-tűzzel fogadtattak, melyre meg kelle futamodniok. Így aztán az 1847-ki forradalmi időszak alatt a fellegrvár a királyiak kezében maradt, a városban azonban a háromszinű nemzeti zászló lobogott.

A következő évben (1848), a midőn *Filangieri* tábornok sveiczi és nápolyi hadaival Szicilia vizont meghódítására sietett, a messinai várfalak védelme alatt szállt partra. A városban közel 10,000 fegyveres védte a sziciliái s olasz nemzeti ügyet; ezek igen megerősíték állásukat s a kapuk alá lobbanó árkokat ástak. Sept. 6-án kezdődött a város ostroma: *Filangieri*, zászlót ragadva kezébe, a sveiczi ezredekkel rohamra indult; előnyomulását a fellegrvár s a flotta ágyúi támogaták, s így két órai vérfürdő után a nápolyiak ismét urai lettek a városnak.

1854-ben Messinában, éppen a kolera pusztításának leghevesebb perczében új fölkelés történt, de még azon napon elnyomatott.

Mit hozott e városra a jelen 1860-ik év? a politikai lapokból tudjuk. A mult hét végén történt, hogy a felkelők e hely birtokába jutottak.

Erdély ut-szorosai.

Erdélyt dél és kelet felől áthághatlan hegygerinczek választják el Moldvától és Oláhországtól. A természet csak itt-ott engedett egy-egy szoros átjárását a szomszéd tartományokba.

Északon *Borgó* mellett a *Piatra-Dorni* szikláiból több patak ered; ezek közül kettő van olyan, mely a *Beszterce* nevet viseli. A nyugatfelé ömlő patak a szászoktól lakott Beszterce városa felé siet, míg a másik, mely Arany-Beszterce nevet visel, Bukovinát érintve, Moldva-felé veszi folyását. A két patak közel eredve egymáshoz, két ellenkező irányú völgy támad, mely *Borgó* mellett hegyi ut által összekötve a *borgói ut-szoros* képezi. Ezen ut nevezetes közlekedési vonal Erdély és Bukovina, illetőleg Beszterce és Sucsava között.

A *gimesi* ut-szoros a hasonló hegyen át a *Tar*, *Főkötő*, *Menyitő* és *Fejérbükk* bérceinek szomszédágában vezet Moldvába, s ott a Tátros folyam mentében, *Acsiudba* ér, mely már a Szereth folyam partján épült, honnan aztán az ut északfelé Jászvárosba, délre Galaczba vezet.

Az *ojtosi* ut-szoros Háromszék derék lakói birják; az ut a határszálon a *Prédikátor* hegyet megkerülve, egy patak mentében szintén a Szereth völgyébe kanyarodik.

A brassói két utszoros Oláhországgal tartja fel a közlekedést. Az egyik a *tömösi*, azon ponton éri el a határszált, a hol az erdélyi *Tömös* patak s az oláhországi *Praova* folyó a határbercz két ellenkező oldalaiából veszik eredetüket. Ezen ut *Plojestin* át vezet Bukarestbe. A *törösvári* utszoros az előbbivel párhuzamos irányban vonul délfelé s *Tergoviszten* keresztül tartja fel a közlekedést Brassó és Bukarest között.

Fogaras vidékének déli része mindenütt a határszált képezi Erdély és Oláhország között, azonban a roppant hegygerinc, mely a határvonalat jelöli ki, minden átjárását megakadályoztat. Csak a hegyekben koválygó kecskepásztoroknak sikerül néha e tájakon a szomszéd tartományba lopózkodni; általában oly zordon vidék ez, hogy még a dohány- és só-csempészek is, csak a legnagyobb szorultságban adják rá fejüket, hogy az átmenetelt itt kísérték meg.

Erdély minden ut-szorosai között legnevezetesebb az ugynevezett *vöröstoronyi passzus*, melyet a különben is jelentékeny *Olt* vize képez, amint annak rohanó árjai Fogaras, Földvár, Alsó-Porumbák mellett elvonulva, *Szakadát* mellett déli irányt vesznek s a *Plaju Petrilor* s a *Mogura* hegy közé torulva Oláhországba ömlenek. Az *Olt* itt is megtartja folyásának déli irányát. S az ugynevezett Kis-Oláhországot a tartomány többi részétől elválasztja. A jobb parton nevezetesebb hely *Rimnik*, a bal parton *Slatina*. A Dunát éppen Nikápolylyal szemközt éri el.

A harmat.

Harmat nagyobb mennyiségben, csak derült, csöndes éjszaka képződik. Borús időben is mutatkozik csekély nyoma, ha szél nem fú, vagy szél mellett is derült éjjel; ha azonban az ég borús és szél fú, harmat nem képződik.

A mint az ég beborul, a harmatképződés megszűnik. Ez esetben azt is tapasztalhatjuk, hogy a növényekre lerakodott harmat vagy egészen eltűnik, vagy észrevehetőleg megfogy.

A levegőnek csöndes mozgása inkább elősegíti a harmatképződést, mint gátolja.

Két egyenlően derült, és nyugodt éjszakán nagyon különböző mennyiségű harmat képződik. Eső után sok, — több napi szárazság után kevés harmat áll elő. Például, Franciaországban a tengerről menő déli és nyugati szél kedvezőleg hat a harmatképződésre. Ellenben Egyiptomban, minthogy ez a Földközi tengerről délre fekszik, a harmatnak semmi nyoma, csak ha északi szél fú, képződik bőven harmat. Általában mindazon körülmények kedvezők a harmatképződésre, melyek a nedvmérőt (*hygrometer*) a teljes átnedvesülés fokán emelik.

Ha derült éj után ködös reggel következik: harmat nagy mennyiségben képződik; a reggeli ködképződés arra mutat, hogy a légkör már azelőtt bő nedvvel van megtelve.

Azon körülmények, melyek a nagyobb mennyiségű harmatképződést elősegítik, inkább mutatkoznak tavasszal, s különöseb-

ben őszzsel, mint nyárban. Erre azon körülmény is befoly, hogy a nappali és éjjeli légmérsékletváltozás, semmikor sem oly jelentékeny, mint őszzsel és tavasszal.

Némelyek azt állítják, hogy csak este és reggel képződik harmat; de ez hibás állítás, mert a szabadba helyezett test, az éjnek minden órájában sugároz ki meleget és vesz magába nedvességet, ha az idő tiszta és derült.

Oly helyeken, hová a nap nem süt, hol tehát a melegség fogyni kezd; már délután 3—4 órakor is kezd képződni a harmat. Árnyékos helyen már naplemente előtt megnedvesedik a fű, azonban naplemente előtt mindig kivételes állapot a harmatszálás. Reggel, napfeljötté után, az éjjel képződött harmatcseppek észrevehetőleg kisebbednek.

Hasonló körülmények közt éjjel előtt kisebb a harmatlerakodás, mint utána, ámbar a lég nedvességéből már ekkor sokat veszít.

A harmatlerakodás tünetei kisimitott szilárd testeken, p. o. üveglapon, egyenlők azokkal, melyeket forró víz-gőz hatásának kitett ily lapokon tapasztalunk. Elsőben a felületet szállja meg könnyű egyenlő alakú nedvesség, majd a szabálytalan ellapult cseppek képződnek, melyek mihelyt egy bizonyos területet elértek, összefolynak s különböző irányban szétterülnek.

Minden ismert testek közt a fémlapok azok, melyeken a harmat legkevésbé gyűl össze. A fémlapoknak ezen tulajdonságából következtették némely természettudósok, hogy azok a harmat általi megnedvesítésre fogékonytalanok. Vels természettudós több különböző fémlappal tett e tárgyban kísérletet; nevezetesen arany-, réz-, czin-, platina-, vas-, ólom-lemezeknek nedvességgel bevont felületeit többször észlelte, vett is ezeken észre harmatcseppeket, de ezeket épen nem lehet hasonlítani fűre vagy üvegre rakodott cseppekhez.

A fémlap ha megnedvesedik, sokszor oly körülmények közt is megszárad, melyek közt más testek megtartják nedvességüket.

A fémek ezen sajátága, a reájok tett anyagokkal is közöltek. Ha egy kevés gyapju derült éjjel fémlapra tétetik, kevesebb nedvességet vesz föl, mintha üveglapra helyeztetik.

Ha egy négyszögű aranypapír-lemez, vékony pálezácskákon álló, vízszintesen fekvő fakeresztre helyeztetik, s szabad légre kitétetik, úgy hogy a papír aranyozott része felülre essék: a papír felső oldala néhány óra múlva apró harmatcseppek által lesz bevonna, míg a fához simuló része egészen szárazon marad.

Elősegítették a fémlapokon harmatképződés azáltal, ha a lapot éjjel egyik helyről a másikra teszszük.

Nagyobb fémlapok, ha a fűre helyeztetnek, kevesebb harmat-

tal födtenek, mint ugyanoly minőségű kisebb fémek. Ellenkező eset áll elő, ha azok a levegőben szabadon függenek.

Egyébiránt vannak fémek, melyek fogékonyabbak a harmat felfogására, mint mások. Így például a vas, aczél, platina, harmattal észrevehetőleg bevonatnak, míg az arany, ezüst, réz, czin, hasonló körülmények közt szárazan maradnak.

A testek szerkezeti tulajdonságai lényeges befolyást gyakorolnak a harmat mennyiségére nézve. Vékony forgács, vagy vessző jobban átmedvesedik, mint vastag tuskó vagy fátörzs. Fonatlan gyapot több harmatot vesz föl, mint a juh gyapja, melynek szálai nem oly finomak. Egyébiránt a testekre lerakodott harmat bősége, nemcsak a szerkezeti tulajdonságtól, hanem a helyzettől, s az ezt környező tárgyak minőségétől is függ.

Mindazon körülmény, a mi a testeket helyzetükben a szabad ég feléi kilátástól elzárja, vagy korlátozza: a harmatképződést kevesebbi. Ezen fölállított tétel bebizonyítására Vels a következő kísérletet említi: „Csöndes derült éjjel, 1½ meter *) hosszú, 2,3 meter széles és 2 centimeter vastag kisimitott deszkára, mely a föld felett egy meternyi magasságban, négy egyenlő hosszú faoszlopra volt helyezve, — tett 10 gran gyapotot, alsó részére ugyanannyit akasztott, tehát mind két, gyöngén összegyűrt csomag a lég hatásának szabadon ki volt téve.“ Reggel a felső csomó 14 gran nedvességgel volt bevonna, míg az alsó csak 4 gran súlyu volt. Egy más éjjel ugy viszonylott a nedvesség, mint 19 : 6; ismét máskor mint 11 : 2; ismét 20 : 4. A deszka alsó részén levő gyapot mindig kevesebb nedvvel vonatott be.

Azt hihetné valaki, hogy a harmat épen úgy esik le, mint az eső, nevezetesen függélyes vonalban, és hogy a deszka a gyapjut mechanicaillag védte a nedvességtől; de ez esetben bajos volna ki magyarázni azt, hogy a deszka alsó részén levő gyapju mi módon nedvesedett meg? Hogy e tekintetben is el legyen oszlatva minden kétség: Vels egy kiégetett földből készített csilinder alakú gömböt helyezett a fűre, a gömb mindkét vége nyitott volt. Magassága egy meternyi, átmérője 1/3 meternyi 10 gran (szemer) gyapot-csomót helyezett a gömb alatti földfelületre, mely éjjel csak két gran súlyu nedvességet vett föl; míg ugyanily mennyiségű gyapot a szabadban 16 gran nedvességgel telt meg. Minthogy ezen kísérletnél a lég csendes, az ég derült volt, egyenlő mennyiségű harmatnak kellett volna lerakodni mind a két csomó gyaputra, ha az egyenes irányban hullana alá, mint némely természettudósok állítják.

(Vége követkeik.)

*) A francia tudósok a földszarkokon átmenő legnagyobb kör nyegyedének hosszát pontos mérések után kiszámították s tíz millió egyenlő részre osztották, egy ily részt vettek fel hosszegységül, s azt meternek neveztek. A meternek tizedrészét decimeternek — századrészét centimeternek nevezék.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton levelei Balaton-Füredről.

CXXIII. Levél.

Tisztelt szerkesztő ur. Valahára jó idő van! (Szellemus gondolat, az időjárás kezdeni) vége van annak a nagy hidegnek. Azt mondják, hogy ezt is az üstökös okozta. Szegény Üstökösre mindent is ráfogunk: ha háboru van, azt az Üstökös hozta, ha megbomlik az időjárás, az az Üstökös hibája; ha nyáron elfagy a vetemény, az Üstökös feleljen érte; ha sok bór termett, az is az Üstököstől származik; ha döghalál van, az is az Üstökösből jött! Mért nem fognak már rá a Bolond Miskára is valamit? Mért nem tulajdonítják a háborut a Pesti Hirnöknek? a késői fagyokat és rossz időjárást a Budapesti Hirlapnak? a rossz termést a szépirodalmi lapoknak; a sáskajárást az augsburgernek; a sok bort a Napkeletnek s a döghalált az Uj Időnek? mért fognak minden gonoszt az én szegény lapomra? Füreden nincs már az a szoba, fürdőkád, kémény, szelelőlyuk, úgy magas tetejű kalap s más efféle kiadható lokalitás, a mi vendéggel tömve dugva ne volna; de semmi olyan nagy quantumban nem kapható, mint poéta. Itt vannak rajtam kívül (betürendbe szedem őket), mert különben, (ismerem már a fájóját), — (a milyen csunya féreg), — (mindgyárt megapprehendál) Dobsa, Jókai, Tóth Kálmán, Vajda János és Vas Gereben; mely utóbbi legközelebb vesszét fog futni a füredi hölgyesereg sorai között, a miért azt írja, hogy Füreden már minden leány menyasszony. Ez olyan kártétel, mintha valaki július 1-én azt hirdeté, hogy a Képes Ujság minden száma elfogyott. Hanem még ez mind nem elég. A minap egy gatyás földműves ember állit be hozzám azzal a szóval, hogy neki versei vannak, olvassam át: csak éjszaka írhat, mert nappal kapálni kell. Atolvastam egy egész csomagot, s mondhatom, hogy oly talpraesett mondásokat, oly kerek eszméket, néhol magas hazafiai lelkesedést találtam bennük,

hogy azokkal becsületet vallana akármilyen professzionatus író; különösen egy hőkölteménye van Kinizsíról, a mit merek a Vasárnapi Ujságnak ajánlani. Ez érdemes kollega azután megismertetett este a savanyuvíz-szurkolásnál egy másik fiatal poétával, a ki megint egy 20 éves kocsislegény; annak is oly csinos költeményeit olvastam össze, hogy ha azok a divatlapokba kerültek volna, rég nagyreményű ifju költőink sorában emlegetné őket a napi itészet. Ragad itt a költészet mindenire! Itt a földműves, gazdatiszt, mind izlelé Hippocrene büvös forrását s maga a vizosztó uradalmi egyenruhás ügynök is kitűnő egyéniség, nem azért, hogy ír, de azért, hogy olvas, saját könyvtárt tart (!Figyelmeztetésül sokagaru hazánkfiainak) irodalmunk jeleseirol ugy beszél, mint egy Salamon, és a Vasárnapi Ujságnak buzgó gyűjtője. (Hol legyen a kalapod, szerkesztő?) És ha a magasabb körökbe emelkedünk, még ott is találunk kollegára; itt találkozávan idősb óker Rudics Antal. A „Hervatag füzér“ hervadatlan kedélyű szerzője, ősz hajju, és fiatal mosolyu arczával, — mondja azután valaki, hogy Füred nem a Pieridák berke! —

Jövő levelem szólni fog az itteni multságokról, az itteni vizek hatalmáról, és különösen Molnár szintársulatáról, melyről egyelőre is annyit mondhatok, hogy mindenki közmegegyezéssel elismeri, miszerint ennél rendesebb és igrkezebb társulatot vidéken soha nem látott, a mit abból is meg lehet itélni, hogy a szinkör minden előadásra szép közönséget fogad be, ámátor Molnár azt a dícséretes újítást hozta be, hogy a belépti jegyeket nem küldi a vendégek nyakára s azokkal semmiféle házalást meg nem enged. K. M.

Egy pár szó a térképekről, mint taneszközökről.

Napjainkban a nevelés ügye annyira felkaroltatott, hogy méltán közügynek mondhatjuk. Tantervek, különféle módszerek dolgoztatnak ki szak-

értők által, egyes egyházkerületek pályázatokat hirdetnek czélszerű tan-
könyvekre stb. Tantervekben a *nézleltető módszer* különösen ajánlatik
tanítóinknak, mint a mely által egyedül képesek a tanítványok helyesen
telfogni az előadott tantárgyakat. És ez így van helyesen. E szerint *földgömb,*
térképek-, állat-, rovar- növény- ásványgyűjteménnyel kellene minden iskolá-
nak birni, utóbbiakat, ha nem természetben, legalább rajzban. Ámde hány
iskola van így felszerelve? Valóban igen kevés. Mondjuk, igen kevés, mert
azok szerfeletti drágasága miatt csak is a legtehetősebb egyházak képesek
kellően felszerelni iskoláikat, a nagyobb rész szükség, szegénység nyomasztó
terhe alatt nyögven, ezeket nélkülözni kénytelen. Mert, hogy egy népiskola
az idő kívánalmához képest teljesen felszereltessek, valóban nem csekély
összeggel kell rendelkeznie, csak egy-egy térkép ára is 4—5 forint levén. E
lapok 27-ik számában S. S. ur „a magyar királyok arczkép-esarnoka mint
iskolai taneszköz“ című értekezésében azon ohajtását fejezi ki: vajha ta-
lálkoznék kiadó, ki a magyar királyok, jeles hadvezérek, vitéz honfiak arcz-
képeit olcsó kiadásban iskolai taneszközül közrebocsátaná. Közlő pedig töb-
bek véleményét hiszi kifejezni azon ohajtásában: vajha találkoznék kiadó,
ki a térképeket s általában minden népiskolai taneszközöket a lehető legol-
csóbb áron közrebocsátja, hogy azokat szegényebb népiskoláink is megsze-
rezhetnék. — Berzéte, jul. 19.

Kovács László.

Irodalom és művészet.

+ (Ormodi Bertalan, a „Magyarhon ébredése“ című munka szerzője,
gyűjtőit s előfizetőit tudósítja, hogy nevezett műve közbejött akadályok mi-
att a kitűzött határidőre meg nem jelenhet. Augusztus közepéig minden elő-
fizető ki fog elégtetni.

+ Megjelent: „Tudományos nézetek gyűjteménye. A mezei köznép
czélszerűbb nevelése és mezőgazdaság ügye érdekében. Kézikönyv lelkészek,
néptanítók, szülők és mezeigazdák számára. Irta s kiadta Ivánszky János.“
A 16 $\frac{1}{2}$ ívnyi munka ára 1 ujft, pár hó múlva azonban 1 ft 30 kr lesz; kap-
ható a szerzőnél (kalap-utca 11. sz.)
és a „Magyar Gazda“ szerkesztőségé-
nél (hatvani-utca, „Zrinyi“ című
házban). Szerző azon előfizetőit, kik
netán kedvező alkalommal tőle a fen-
nebbi munkát elvitethetnék, tisztelet-
tel fölkéri, hogy aziránt rendelkezni
sziveskedjenek.

+ („Élet és történet.“) Ily című
beszélggyűjteményre hirdetnek előfi-
zetést Szabó Ignác, mint szerző, s
Jentsch G., mint kiadó Egerben. Előfi-
zetési ár 1 ujft. A mű megjelenik sep-
tember hóban. Az előfizetések aug. 15.
Egerbe, Jentsch G. könyvkereskedé-
sége küldendők.

+ A Szilágyi István és P. Szath-
máry Károly által szerkesztett s ki-
adott „Szigeti Album“ igen díszes ki-
állításban megjelent. A legnagyobb
nyolczadrétű 324 lapnyi könyvet a lel-
kes honleány b. Radák Istvánné gróf
Rhédey Klára és a tatárverő Sztojka
László könyvomatú arczképe díszíti. —
Tartalma jelességét illetőleg megemlítjük, hogy az album egyebek közt
Arany János, Eszter szerzője, Fáy András, Greguss Ágost, Jókai Mór,
Jósika Julia, Kazinczy Gábor, Lévai József, Mentovich Ferencz, gr. Mikó
Imre, Petőfi Sándor, Szász Károly, P. Szathmáry Károly, Szemere Miklós,
Szemere Pál, Szilágyi István, Szilágyi Sándor, Thaly Kálmán, gr. Teleki
Domokos, Tompa Mihály, Tóth Endre, Tóth Kálmán, Vadnai Károly s más
íróinktól hoz dolgozatokat.

+ (Lauffer és Stolp) ily című munkára hirdetnek előfizetést: „Gróf
Széchenyi István emléke“ 20 énekben. A program mutatványt is hoz a
verses műből. Előfizetési ára 1 ft. 50 kr., postán küldve 30 krral több. Be-
küldési határidő aug. 20-ika. A tiszta jövedelem fele az országos Széchenyi-
szoborra van felajánlva.

+ (Lugosról) ily című kis verses füzet küldetett be szerkesztőségünk-
höz: „Árpádház két fejedelme, vagy: Zoltán és Taksony kora. 907—972.
Három énekben, vezér- és zárhanggal Irta Nagy Zoltán; kiadják Gyika Szi-
lárd és Szende Béla.“ Ára 50 kr. ujj. Az összes tiszta jövedelem a m. Aka-
demia javára fog fordíttatni.

+ (Uj kereskedelmi lap.) A pesti hités alkuszok testülete „Pesti keres-
kedelmi lap“ című folyóiratra nyert engedélyt. Megjelenik ez új lap Dux
Adolf szerkesztése mellett aug. 1-től fogva hetenkint háromszor.

+ (A „Nép Ujsága“ új folyamának mutatvány-száma) színes és fekete
képekkel, változatos tartalommal megjelent. A szerkesztő Sarkady István,
dolgozótársait bemutatván, a fiatal irodalmi erőkről kissé nagyon is magas
hangon beszél. A lapot Boldini adja ki. Buzgó kiadója tehát már volna e so-
kat hányódott vetődött „Kalauznak;“ most a „fiatal erőkn“ áll, hogy le-
gyenek igaz kalauzai a — népnek. A mi egyébiránt „öreg“ feladat.

△ (Uj lap.) Hir szerint Rimaszombatban e hó végén egy kereskedelmi
lap fog megindulni.

+ (Pozsonyban új politikai magyar napilap) fog nemsokára megin-
dulni, Samarjai Károly szerkesztése mellett.

△ (Szathmári Károly erdélyi hazánkfia) jeles festő már sok éve lakik
Bukurestben, s művei, mint a „Bukuresti Magyar Közlöny“ írja, minden fes-
tészetkedvelő családnál láthatók. Legközelebb Párisban s Londonban tett
utazást, honnét visszatérve, a kormány Románia (Oláhország) térképének el-
készítésével bízta meg, mely munkának másfél év alatt el kell készülnie s a
díj érte 12,000 db. arany.

+ Emich Gusztáv aláírási iveket küldött szét ily című, épen most
megjelent munkára: „Pabst Kalauza a szarvasmarha-tenyésztésre.“ Német
eredetiből a második kiadás után fordította Császár Ferencz. A fordítást az
1859-ben megjelent harmadik kiadáshoz idomította s Magyarországot ér-
deklő jegyzetekkel ellátta Galgóczy Károly. A könyvet 10 könyvomatú szí-
nezett ábra s a szövegbe illesztett 54 fametszvény díszíti. Ára 5 ft; angolvá-
szonba kötve 5 ft 80 kr. A megrendelt példányok a pénz beküldése után
rögtön megküldetnek.

+ (Uj zeneművek.) Rózsavölgyinél legközelebb két új zenemű jelent
meg; az egyik: „Hadd szóljon“ csárdás, Sárközy Ferencztől; a másik: „Le
coucou (a kakuk) Löffler Richárdtól. Az előbbinek ára 50 ujkr, az utóbbié
80 ujkr.

— (Műlap.) A Werfer-felé intézetből egy műlap került ki, mely a pesti
nyomdászoknak Guttenberg emlékére a m. hó 24-én rendezett ünnepély
egy-egy színhelyeit, nevezetesen középtűt Visegrádot, jobbról a fölmenetelt,
balfelől a lejövetelt, alul a visegrádi romokat és a Mígazzi kastélyt ábrázolja.
Fölül középtűt Guttenberg arczképe, jobbján a nyomdász-czimer, mögötte
és fölötté a nemtő magyar zászlóval s két oldalán egy-egy muzsa látható. E
díszes műlapot kellemes emlékül őrzendik mindazok, a kik a fönnebb emli-
tett Guttenberg-ünnepélyben résztvettek.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

◎ (A nánási szalmakalap-gyár), mely Brunner F. váczi-utcai keres-
ke dőszájta, ötszáz munkást számlál. Az itt készült szalmakalapok igen ol-
csók s tökélyre nézve is napról napra
emelkednek. A tulajdonos azon törek-
szik, hogy gyárának készítménye mie-
előbb versenyezhesen a külföldi hasonló
czikkekkal, azért munkásai serkenté-
sére legközelebb egy arany díjt tűzött
ki a legfinomabb szalmaszövet készítő-
jének.

b.— (Állat-kiállítás.) A békés
megyei gazdasági egyesület által jövő
sept. 22-én és 23-án Békésen tartandó
állat-kiállításon lesznek: lovak, szar-
vasmarhák, sertések, baromfiak. A ki-
állító, tárgyat Mezey Balázs békési
jegyző urnál legkésőbb sept. 8-ig kö-
teles bejelenteni, s állataikat legkésőbb
sept. 21-én estig a kiállítási helyiségre
beszállítani s azokat 22-kén és 23-kán
folytonosan ott tartani, élelmezni, hogy
azonban takarmány ott helyben a leg-
jutányosabb áron kapható legyen, ar-
ról a rendezőség gondoskodik. — Az
állatok megbírálása s a jutalomosztás
sept. 23-án történik. Jutalmak követ-

kező állatokra tűzetnek ki. I. Lovakra: egy 4—8 éves tenyészkanca, csikó-
jával, 5 arany; egy 3 éves, még befogva nem volt kanca, 3 arany; egy 3
éves tenyészcsődör, 5 arany. II. Szarvasmarhákra: a legjobb eredeti tiszta
magyar fajú borjastehén, 5 arany; egy hasonló fajú tenyészbika, 5 arany;
egy 2 éves üszőborju, 3 arany; egy 1 éves bikaborju, 3 arany. III. Sertés-
ekre: a legjobb fajta tenyész kocca, 2 arany; egy tenyész-kan, 2 arany. IV.
Baromfiakra: bármely fajból kiállított 3 legszebb pár (kakas és jérece) egy-
egy arany jutalomban részesül. A versenyző csikóskanca és borjastehén
tulajdonosai községük előjárótól hozandó bizonyítvánnyal fogják igazolni,
hogy az állat, mielőtt megellett, már sajátjuk volt; a 3 éves kanczára s cső-
dörre, valamint az üsző- és bikaborjura nézve pedig, hogy az, az ellés ideje-
kor birtokukban volt anyától származott és saját nevelésük. A kiosztandó
jutalmak, a fönnebb elősoroltakon kívül még, ezüst- és bronzérmekből s dí-
csérő*oklevelekből fognak állani. Jutalomban csak békésmegyei gazdák
állatai részesülnek; továbbá a nagybirtokú ménes- vagy gulyatulajdonosok
pénzbeli jutalmat nem nyernek, hanem csak érmeket s dícsérő*okleveleket;
a más megyebeliek pedig csupán kitüntető*oklevelet kapnak.

b.— (A békésmegyei gazdasági egyesület) ideiglenes igazgató-választ-
mánya jul. 16-án gyűlést tartott B.-Csabán, hol a többek közt fölolvasták a
még ez évben rendezendő kiállítások programjait. Ezek szerint az egylet
ekeversenye s gazdasági eszközök kiállítása még ez évi sept. 4-én; az állat-
kiállítás Békésen sept. 22. és 23-án; végre a termény- és gyümölcskiállítás
Szarvason okt. 13., 14. és 15-én fog végbemenni.

△ (A földtehermentesítési kötelezvények összege) ez igazgatási év ele-
jén a pestbudai közíg. területen 21,060,230 ft., a pozsonyiban 27,787,470 ft.,
a soproniban 39,658,360 ft., a kassaiban 19,423,240 ft., a nagyváradiban
24,079,290 ft.; Magyarországon összesen 132 millió pengő forintra ment;
Erdélyben 24,463,520 ftot, Horvátországban 14,548,420 ftot, a temesi bán-
ságban 38,297,580 ftot, végül az egész ausztr. birodalomban 475,196,640 fo-
rintot tett.

Erdélyi Vörös-torony ut-szoros. — (Lásd a szöveget 374. lapon.)

b.— (*Rendkívüli időjárás.*) Julius első napjaiban Zólyom megye felső vidékén a hegyeket vastag hóréteg borította el, hogy a hegyi lakók bokáig jártak benne, sok helyen szánkázni lehetett volna. Julius 11-én Linz és Mölk közt is nagy hó esett. Pestet pedig Julius 23-án virradóra őszi-köd borította el.

b.— (*Juliusi hó.*) Julius 11-én reggel Linz és Mölk közt hó esett. A nyugoti vasut kocsiainak teteje teljesen el volt lepve hóval.

— (*Jégerés.*) A jég, mely f. hó 17-én az ország több részében tetemes kárt tett, azóta ismét nagy dulást tett a gabonában, a dohányban, nevezetesen f. hó 18-án Hold-Mező-Vásárhelyen, Baráton (Győrmegyében); 19-én Miskolcon és vidékén; 20-án Tisza-Várkonyban, (Héves), Uj-Kigyóson, Farnos, (Békes-Csanád), Martanos, Magyarád, (Arad), Félegyházán, Szabadka vidékén, Debreczenben, Csongrádon, Szegeden, Hold-Mező-Vásárhelyén, 22-én Kanizsán; — Ugylátszik, félni lehet, hogy ez évi augusztus hó is oly veszélyes lesz a gazdáknak nézve, mint a tavali volt, így a dohánytermesztők siessenek terményüket biztosítani. A magyar biztosító-társaság, melynél eddig 610 kár jelentetett be, a fennebbi eseteknél is érdekelve levén, károk fölvetéle nézve gyorsan intézkedett.

+ (*A marhahus minősége.*) A marhahus vegytanilag megvizsgáltván, következő eredmény tűnt elő: 1) A hus viztartalma a haladó hizlalással folyton apad. 2) Egy jól hizlalt ökör husából egy fontban annyi tápláló rész van, mint egy sovány ököréből majdnem két fontban. A husérték nagy különbsége a schlari vegyész próbaállomáson Csehországban, hol egy hizlalt és egy sovány ökör vállrésze vegybontás alá vétetett, szintén fényesen bebizonyult. Ezer fontra viszonyítván a húsmennyiség, azt találták, hogy a hizlalt marha 1000 fontnyi husában 370 font viz, 356 font izomhus, 239 font zsír s 15 font ásványos; — 1000 font sovány husban pedig 597 font viz, 308 font izomhus, 81 font zsír s 14 font ásványos találtak. Innen tehát világos, hogy a hus-árszabás, mint az nálunk is még megvan, nem a legerősebb alapokon nyugszik, mert a vizet épen oly drágán kell fizetni a sovány marhahusnál, mint a zsirt. Csak a szabad husárulás képes az igazi értéket meghatározni, mi a verseny által idéztetik elő. Az iparszabadság folytán, reméljük, e szabad verseny is életbe fog lépni.

† (*Szobránczi fürdő.*) Julius 18-án. Nehány nap óta *Kocsisovszki* 19 személyzetből álló színész-társulata mulattatja az itteni közönséget. Nők: Gerőné, Jánosiné, Kocsisovszkiné, Kopácsiné, Kovácsné, Ráczné, Renczné, Szőlősiné és K. Borbála. Férfiak: Benedek, Csönyi, Gerő, Hajó, Jánosfi, Kovács, Rácz, Rencz, Szőlősi és az igazgató. Itt előadott színművek közül, mint Csikós, Szerelem és örökség, Házassági három parancs, Egy zsidó család, Nem tűröm a háznál stb. igen sikerültek; de leginkább Szigeti „Vén- és Mihály baka (Hajó, az első felvonásban), a szó teljes értelmében jól játszottak. Sem időnk, sem szándékunk az itt előadott színművek bírálatásával foglalkozni, annyit mégis mondhatunk, mikép az érintett színtársulat jól válogatott egyéniségekből áll. *) — A szobránczi vendégek száma máig 315 családon felül van. — Készülőben van itt augusztus hó Szt. István napját megelőző hétben egy paraszt-lóverseny rendezése, és egy fényes táncsztyel megtartása. Nem lesz érdektelen az itt Péter-Pál napján tartatott táncsztyelgálmossal P . . . y L . . . s által szerkesztett táncsztyelrendet is megérinteni. 1) Nyitány. 2) Lassu magyar, csárdás. 3) Francia négyes, csárdás. 4) Lassu magyar, csárdás. 5) Francia négyes, csárdás. 6) Lassu magyar, csárdás. 7) Francia négyes, csárdás. Szünóra. — 1) Lassu magyar, csárdás. 2) Francia négyes, csárdás. 3) Lassu magyar, csárdás. 4) Francia négyes, csárdás. 5) Lassu magyar, csárdás. 6) Mazur, csárdás. — Tehát a nemzeti táncsztyelokban nem volt hiány. Valami 14 év előtt, emlékszem, mikép az ungvári páli-bál alkalmával Gyurcsu valamikép magyar nótára huzott, mire egy-két bálhós a karzatra emelvén szemét, így kiáltott föl: „Hadd el bolond!“ — Gyurcsu még él, s azt mondja: hogy nem ő volt a bolond. A fürdői idények alkalmával majd minden nevezetesebb helyeken az ugynevezett fürdői kegyenczek sztyelak előfordulni, ilyenre emlékszem a többi közt 1841-ből *Szemere Pálra*, Rankon; — ezután Szobráncz több ily közkedvességű egyéniséggel dicsekedhetett, a többi közt: *Szemere Miklós*, de különösen a társalgásával sztyelket és kebleket meghódító *Kandó Kálmán*. Ki fájdalom, már egy hete lesz, hogy tőlünk eltávozott. Jelenleg *Karácsonyi Antal* a fürdői király itt, — adjon Isten sok ilyen jó kedélyű és jó érzelmű honfiakat, mint Karácsonyi Tóni Técsőről. — Bizony sokat ér ily helyeken egy jó kedélyű egyéniség, és fölér tiz amolyannál, ki soha sem bir okosabbat szólani annál, mint például: hogy milyen volt ma a suspeisz. — Egy különös és ritka nevezetességre figyelmeztetjük a természet- és kertészet-kedvelő közönséget!!! — Sztárán (F.-Zemplénben), gróf Sztáray Viktor urnál egy száz éven felüli „Aloe Cactus“ közelebből virítani fog. — Nehány nap előtt a virág kelyhe alig néhány hüvelyknyi hosszú volt, most már a virág rudja egy öl hosszú, és körülbelül tiz hüvelyknyi vastag, az átmérőben. A virág további kifejléséről közelebből. — J. F.

** A konyári fürdőben jul. 1-jén fényes táncsztyelgálmossal volt. A debreczeni barna zenészek mulattaták a magyar öltönyű díszes közönséget. Némelyeknek tetszett lobogós ingben jelenni meg: de mi megsugjuk, hogy a magyaros és pórias viselet közt még nagy a különbség!

△ (*A magyar színészek Zágrádba*) jul. 11-én érkeztek meg Reszler igazgatása alatt. Másnap csütörtök estére Ernani opera volt hirdelve, s két óraker délután sem páholy, sem zártsték nem volt már kapható. Este ugy

*) Mint értesülvé vagyunk, Kocsisovszki színtársulata innét Kassára menend, hol a pesti nemzeti színház tagjainak erősbítésével színi előadásait folytatandja — Lev.

tömve volt a színház, hogy mozdulni sem lehetett. A horvátoknál, különösen a nőknél a nemzeti öltözet igen szép volt; a nők itt is viselik a pártát, horvát nemzeti színekkel. Ő excija az új bán is megjelent s tapsolt az előadáson, melyet a közönség kifogyhatlan zsivóval és éljennel magasztalt mindvégig. Másnap pénteken este a színészek zenéjökkel serenadot rendeztek ő excija a bán lakása előtt, hol csárdások, horvát koló, magyar népdalok s horvát nemzeti dalok váltották fel egymást s az ezernyi hallgató tömeg örömrivalgásokban nyilvánítá elragadtatását. Átalán Zágrában a magyarok iránt a legmelegebb testvéri érzület uralkodik. „Hunyadi László“ előadását a közönség a legnagyobb türelmetlenséggel várta.

+ (*A horvátországi sztyelkölködök javára Magyarországból*) ujabban következő adományok emlittetnek a lapokban: a veszprémi megyehatóság részéről, mint egyes gyűjtés eredménye 110 ft 61 kr, a budai helytartóság részéről szintén gyűjtés folytán 1206 ft 80 1/2 kr, a kassai helytartóság részéről 334 ft 64 kr, a pozsonyi helytartóság részéről 141 ft 60 1/2 kr, a zalaegerszegi megyehatóság részéről 316 ft 69 kr, Magyarország különböző részeiből 481 ft 96 kr, az észak-bihargyegyei hatóság részéről Debreczenből 119 ft 25 1/2 kr; mind gyűjtés eredménye; gr. Erdődy Jánostól, és pedig mint a debreczeni kaszinó adománya 400 ft 79 1/2 kr, a szabadkai kaszinóé 400 ft, az egri kaszinó- és lövölde-társulaté 712 ft 75 kr, a dunaföldvári várostanácsé 80 ft, a dél-bihari megyehatóságtól Nagyváradon gyűjtés folytán 105 ft 32 kr, a pécsi megyefőnökség részéről, mint gyűjtés eredménye, 463 ft 65 kr, az aradi megyehatóság részéről 7 ft 20 kr, a megyehatóság Gyulán 318 ft 21 kr. Az oberwarthi sztyelgálmiról hivataltól 77 ft 84 kr, a zalaegerszegi várostanácsától 40 ft 27 kr; végre Fodróczy A. urtól Pestről (a „Zrinyi esküje“ című műlap kiadóinak adománya) 500 ft, és egy a „Nefelets“ szerkesztőségéhez küldött báljövdelem 54 ft 55 kr. Ehhez járulnak még a fennebbi célra a hírlapok gyűjtései s több helyt (mint Pesten, Kassán, Nyitrán, S.-A.-Ujhelyen stb.) rendezett hangversenyek s táncsztyelgálmak jövdelemei, melyek már részint elküldettek, részint pedig ezután fognak elküldetni.

— (*Egy anya fájdalma.*) Somogyból írják: A mult hónap elején egy segedi asszony kapálni ment a leplegi pusztára, mely pusztá erdővel van körülvéve, hová 2—3 éves kis gyermekét is magával vivé, kit a kukoricza föld végére, midőn elálmosodott, lefektetett, kendőjével takarván be a kis alvó gyermeket, részint, hogy a legyek annyira ne bántassák, részint pedig, hogy a nap szemébe ne süthessen. Több izben küldött egy kis leánykát az alvó megnézésére, a ki ugyan soha közel nem jött a helyhez, hanem midőn látta jó távolról a kendőt, megnyugodt abba, hogy a gyermek alszik. Nehány óra mulva az anya akarta látni gyermekét, ki felette csodálkozott azon, hogy oly soká alszik az ő magzatja, szokása ellenére. Minő érzés hathatta át az édes anyai szívet, midőn csak kendőjét találta azon helyen, hol sztyelöttjét keletkezett. Feljajdulva kiáltott: nincs itt gyermekem! Az ott levő kapások elindultak a gyermek megkeresésére, ki keletnek vagy nyugatnak, ki északnak vagy délnek, de a gyermeket sehol nem találták. Másnap juhnyájakat eresztének az erdőbe, hogy majd azok által könnyebben fel fogják találni azt, kiből sztyelői oly szép reményeket vesztettek. De minden keresés, minden kutatás hiábán volt. Mind az apának, mind az anyának fájdalmat képzelhetik azon sztyelők, kik kedves gyermeküktől meg lettek fosztva. Negyed vagy ötödnap e szomorú esemény után az erdő egy tóhoz jutott, melybe még most is meglehetősen mélységű viz van, annak egyik partján lát egy feketeséget, melyet a viz ide s tova dobál. Odább megy, míg végre eljut egészen azon helyhez, hol látá a viz felett lebegni e feketeséget s ime bámulatára egy kis gyermeket ismer fel abban. Bemegy a vízbe és kihozza a felfujt holttestet s ráismer benne azon kis gyermekre, kit néhány nappal előbb anynyira kerestek. Felvette az erdő s gyermeket kezébe s elvitte sztyelőihöz. Midőn anyja megpillantá alakjából kivetkezett gyermekét, ajulva rogyott össze a fájdalmak miatt, csak néhány percz mulva tért vissza magához. — Anyáknak elég világos intő példa arra, hogy gyermekeikre gondot viseljenek.

— *Somogyi hírek.* Julius 11-éről írják Vesséről: Junius 27-én Ih.-Berényben az ág. hitv. evang. esperességi gyűlést tartottak. Felügyelőül Kund Vincze ur választottak. Egyházmegyei világi jegyzőnek néhai feledhetetlen felügyelőknöknek nagy reményű fia, *Vessey Sándor* ur lett egyhangulag elválasztva. Több hivatalnok lett még e gyűlésen választva, kik azonnal esküjüket le is tették. Gyűlésünkön több érdekes tárgy fordult elő, mit azonban helykimelés tekintetéből, nem említek meg. A tanítói értekezlet megtartása a tanítói karnak ajánlatot, kik azt a legnagyobb sztyelvésséggel el is fogadták. Az első tanítói értekezlet nemsokára meg is fog tartatni, melyről majd tudósítjuk, annak idején t. szerkesztő urat. — Az aratás nálunk közepeszerű és pedig igen közepeszerű. Sztyelő nem igen mutatkozik. A tegnapi nagy eső igen szükséges volt. Ha nem lett volna, valamint tavaly, ugy az idén sem várhattunk volna bő kukoricza-termést. Így talán mégis csak lesz. — *Lopás* napról napra több hallatszik. Most már nem csak lopnak, hanem rabolnak is. A béres szemelátára is elvitték a szomszéd faluból ökreit. Mint beszélnek, egy fuvaros horvátnak, szekereből fogták ki lovait. Egy kanásznak a Dráva partján 25 sertésért nyakát vágta el. A mult éjjeleken egy faluból 8 lovat loptak el. Ez valóban leverő, szomorú helyzet. Jó volna a hatóságoknak ugy intézkedni, hogy ilyesminek eleje vétessék, mert különben minden ingó javainkat ellopják. — Hát azt ki irhatta a pesti lapokba, hogy „a Klinker-ut már 3 mérföldre elkészült!“ Ez már csakugyan nagyítás. Nem három mérföldre, hanem még alig háromnegyed urérföldre. Észteendőre elkészül, azt írja a tudósító. Inkétől Kaposvárig. Nem oly könnyű ám a Klinker készítése és készítése. Ahhoz ezer és ezer kéz kellene, hogy egy év alatt az a 6 vagy 7 mérföldnyi köz elkészüljön. A bizony ohajtandó volna, hogy mi is már egyszer jó utakkal dicsekedhetnénk.

△ (A szliácsi fürdő), a jelen nyári idényben annyi vendéget számlál, mint még eddig soha. Julius hóra minden hely el volt foglalva.

+ (Báró Rothschild Károlyt) a portugál király a „Szeplőtlen fogantatás” érdemkeresztjével díszítette föl.

⊙ (Talált kincs.) A kolozsvári sétaterén valaki egy kosarat s ebben 100 főt talált. Ennek még csak megörülhetett volna, ha a 100 ft. mellé egy kis csecsemő is nem lett volna mellékelve a kosárba, hol egy levélben az volt írva, miszerint a megtaláló viselje jól gondját, az ily korán a világba kilökött árvának, — egykor bő jutalmát vendi jótéteményének!

⊙ (Kaposvárrott lövölde van vétesülöben), mely, alaprajzát tekintve, egyike lesz a legszebbeknek a hazában.

⊙ (Cseh lap.) Krása J. U. Prágában egy politikai lapnak cseh nyelven kiadására engedélyt nyert.

+ (Drága ital.) Legközelebb írta valamelyik lap, hogy három hordó 1811-iki tokaji bort vásároltak a francia császári udvar számára 5000 ftért. A szállítási költségeket is beleszámítva, egy itcze többé jöne 40 ftnál. Azonban a híres hegyaljai borász, Mezős László kinyilatkoztatja, hogy az egész Hegyalján nincs egy csepp 1811-i bor sem.

△ (Renz Katinka) a Pestről is ismeretes lovarművész, legújabb álmáshelyükről, Koppenhágából, atyja lovartársaságának bohóczával megszökött. A szerelmesek Gothenburgban összekeltek s azután ismét visszatértek szépen a társasághoz.

⊙ (Egy bécsi külvárosi kávéház-tulajdonos) magyar vendégei iránti tekintetből, minden szolgáját magyar ruhába öltözteté. Ezt teszi Pesten is már régebb idő óta több vendéglős és kávé. Sőt a mi legnehezebb volt, első rangú vendéglőinkben is magyar étlapokról étkezhetik már a magyar ember. Főpinczérnek be sem fogadhatnak már olyan jövevényt, a ki magyarul nem tud. Halad a világ — szép csendesen.

Széchenyi-gyászünnepélyek.

— Virág-Pereg (Pest) majus 24-én ült gyászünnepet az ország nagy halottjáért, melyen a szomszéd Laczháza lakosai közül is számosan jelentek meg. Az engesztelő áldozatot helybeli plebános Sz. J. ur mutatta be. A zöld koszorus ravatalt magyar öltönyű egyének égő gyertyákkal állták körül. A község ünnepies színezetét egész nap megtartotta. E nap estéjen tartott tor alkalmával a Magyar Akadémia részére történtek adakozások. (Lásd V. U. 24. számát.) — K. I.

— Erdővidék (Erdély). Mi Magyarországot meghatja, legyen az öröm vagy fájdalom, mélyen érdeklődik Erdélyt is. Így áldozott könyvekkel Erdővidék több falva a legnagyobb honfi emlékének. Bölönbén és Miklósvárt a gyászírre rögtönözve tartottak gyászünnepet. Vargyason, a vidék egyik népesebb falvában maj. 20-n magyar díszruhába öltözött nagy tömeg hallgatta t. Gyöngyösi István unitarius lelkész ur beszédét, e szent igék alapján: Lukács XXI. 27, 28: „Meglátjátok ötet eljönni felhőben hatalommal, és nagy dicsőséggel. — Mikor pedig ezek kezdenek meglenni, nézzetek fel, és emeljétek fel a ti fejeiteket, mert elközelget a ti váltásotok.” — Baróthon az oltár előtt fölállított ravatalt a honfiak és honleányok nagy száma vette körül majus 24-n. A requiemet főtiszt. Möller Eduard esperes ur tartotta 5 r. kath. s 1 görög kath. lelkész segédlete mellett. Innen a menet, mely Erdély néhány mánásából, nemesség, papság, polgárok, s minden rendű hazafiakból állott a reformatusok templomába vonult, hol a gyászimát nt. Benedek József esperes, — a szép gyászbeszédet pedig t. Lukács Lajos nagy bacsonyi lelkész ur tartotta, Máté XXVIII. rész. 20. verse fölött: „És ime én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” Az ünnepélyt a „Szózat” éneklése zárta be. — B. Baikó Lajos.

— Bottosán (Moldva). Idegen hon városa is osztja Magyarországot gyászát. Majus 26-án sokan siettek az itteni kath. templomba, a nagy halottért tartott gyász-isteniszteletben résztvevők. A templom falai fekete posztóval voltak bevonva. A ravatalt 24 gyászba öltözött moldvai csendőr állta körül. Előtte, néhány nemzeti színű zászló közt, Széchenyi arc képe díszlett babérkoszorúkkal díszítve. A jelenlevőkön a megindulás jelei voltak láthatók; bús volt mindenki, még az idő is. Az itteni lengyel születésű plebános német nyelven megható beszédet tartott a legnagyobb magyar érdemeiről. Mire alatt a műkedvelőkből alakult zenede gyászdarabokat játszott, míg a rögtönzött dalárda a „Szózatot” énekelte. Így ültük meg mi is a kegyelet ünnepét, szemünkben a bánat könyveivel s vigaszt csak abban találtunk, hogy hazánk jelesei iránt — mint tapasztaltuk — idegen országok lakói is elismeréssel viseltettek. — Tasnády Károly.

— Egyházas-Rádóc (Vas). Mindamellét, hogy Stajer szélén lakunk, nem feleltük el hazafiúi kötelességünknek eleget tenni. A számra kicsiny ref. gyülekezet apr. 29-én szentelt ünnepet a nagy magyarnak. Fájdalom, hogy más vallásfelekezet részvételével még mi nem dicsekedhetünk. — A szomszéd Körmend kath. templomában apr. 26-án nagy halottunkért szintén engesztelő miseáldozat tartatott. — K. F.

A magyar Akadémia palotája.

— (Heti kimutatás) a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a m. Akadémia számára beküldött adakozásokról:

XXVII. közlés: Nagy-Váradról Huszár Xavér Ferenc 5 ft. — Jenából az ottani egyetemen tanuló magyarok 25 ft 15 kr. — Morváról (Zemplén) a ref. község több tagja Hegedüs Dániel által 17 ft 20 kr (ebből a tökére 7 ft). — Sz. Jobbról (Bihar) Széchenyi-ünnepély alkalmával Bogdándy Antal által 23 ft 50 kr, 1 db. cs. arany és 12 db. ezüst huszas (ebből

a tökére 10 ft, 1 db. cs. arany és 6 huszas). — Pelsőzről (Gömör) többen Szentpétery Sámuel által 85 ft 20 kr, (ebből a tökére 42 ft 60 kr). — Dessewffy Jób fogadásában Berecz Ferencztől nyert 100 ft. — Deutováról (Bács) többen Széchenyi-gyászünnepély alkalmával és később Fejes István által a tökére 30 ft. — Szabadzsúllásról többen, köztök az ottani izraeliták Várady Gábor által 53 ft 10 kr és 1 db. cs. arany. — Tapolczáról (Zala) többen Fejér Otto által 90 ft 40 kr és 3 db. cs. arany. — Csongrádról Kertész László 5 ft. — Összesen: 434 ft 55 kr, 4 db. cs. arany és 12 huszas.

Az eddigi I—XXVI. közlésekkel együtt: 11,697 ft. 54 kr., 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 104 db. cs. arany, 17 kétpftos tallér, 1 orosz tallér, 2 ujftos, 136 huszas, 2 negyedftos, 1 tizes és 10 db. 20 pftos nemz. államkölcson kötelezvény.

— (Részletes kimutatás) a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez beküldött adakozásokról, melyekhez többen járultak:

A XXVI. közlésből (V. U. 30. szám):

Selmeczről, honnan már több ízben volt alkalmunk hazafiúi adományokat följegyezni, az ottani bányász és erdész-akadémia magyar ifjuságától ismét 60 főt kaptunk. Az egyes adakozók nem neveztek meg magukat.

Nagy-Váradról ismét egy derék iparos-czéh emlékezett meg a hazai közügyről, s ez az ottani szijgyártó-czéh, mely 3 darab 20 pftos nemzeti kölcsönkötelezvényt küldött be, 63 darab 30 pftos szelvényvel együtt.

Sopronból a kath. főgymnasium ifjusága, mely már azelőtt 16 főt adott az Akadémia palotájára, most másodizben 40 fttal járult a tudományosság magyar templomának fölépítéséhez. Becsüljük az ifjuság e nemes buzgalmat.

Nagy-Becskekről Vécsey István ügyvéd ur küldte be hozzánk 114 főt s egy nyomtatott ívet, melyen a temesvári választmány felszólítására a következő adakozások vannak följegyezve:

Vécsey István ügyvéd N.-Beckereken 10 ft, Mencher Rudolf mérnök N.-Beckereken 10 ft, Balth. Lukinics 1 ft, Anton v. Mixich in Neurine 2 ft, Adam v. Lukinich jun. 1 ft, Szántó Ján. 2 ft, Deutsch H. J. 1 ft, Bettelheim F. P. könyvtáros 2 ft, Mencer Mihály és Lipót testvérek 20 ft, May Frigyes 20 ft, Napholz Mátyas 10 ft, Matzek István 5 ft, Baumbach János 10 ft, Herrmann Pollak 1 ft, Sámuel Eckstein 3 ft, Nagy Dániel 40 kr, Kokits János 1 ft, Kovách Sándor 2 ft, N. N. 2 ft, Kempelen János 5 ft, Mencer Mária 2 ft, Mencer Teréz 2 ft, Mencer Augusta 2 ft.

P. Gyugyáról 24 ft 50 kr érkezett hozzánk a m. Akadémia palotájára, a következők hozzájárulása mellett:

Németh Imre 8 ft, Zbenyovszky János 2 ft, Ungenannt 4 ft, Sopronyi Imre 5 ft, Ismeretlen 1 ft, Németh János 2 ft, Nichold János 1 ft, Zbenyovszky Károly 1 ft, P. Gyugyi cselédség 50 kr.

M. Kászonyból a m. Akadémia alaptökéjének gyarapítására egy barátságos estélyből Szarka Biri k. a. által 41 ft küldetett be, következő adakozóktól:

Tiszt. Varga Pál és neje 2 ft, tiszt. Átányi Dániel 2 ft, tek. Szarka József ur 2 ft, X. X. 1 ft, Ámen György 2 ft, Szarka Biri 1 ft 14 kr, Szarka Ida 1 ft, Majoros Irma k. a. 2 ft, Szunyogh Szerena k. a. 1 ft, Szunyogh Emma k. a. 1 ft, Névtelen 1 ft, Keményessy Ferenc 2 ft, Demjén Lajos 5 ft, Belényesi Károly 2 ft, Fuló András 1 ft, Füzeséry 1 ft, Rózsa Dániel 2 ft 10 kr, Kazai Dániel 1 ft, Orosz Mózes 1 ft, Kulesár József 1 ft, Komáromi László 1 ft, Pataky Dániel 1 ft, Berényi László 1 ft, Rózsa Pál 1 ft 5 kr, Fazekas József 1 ft, Komáromi Ferenc 50 kr, Veres József 51 kr, Gál Mihály 50 kr, Balog József 20 kr, Hermán Fendrik izr. 1 ft, Rózenberg Samu izr. 1 ft.

Báránról (Bihar), e tiszta magyar ajku község lakosai is örömmel rótták le hazafiúi kötelességüket, mert hiszik és vallják, hogy csupán a művelődés biztosítja nemzetünknek életét s a más nagy nemzetek sorában való megállhatását. Összesen 47 főt, egy db. cs. aranyat s 1 orosz tallért vettünk innen, melyhez hozzá járultak:

Vágó Ferenc községi jegyző 4 ft, Kovács Dán. orvostudór 5 ft 39 kr, Széel György reform. lelkész 4 ft, Biró János községi bíró 2 ft, Papp László magánzó 2 ft, Czere Dán. segédjegyző 1 ft, Kovács László rector 1 ft, Sipos Józ. titánító 1 ft, Szűts András leánytanító 1 ft, Gulyás Béla r. kath. tanító 1 ft, Kis Sándor községi eskütt 1 ft, Matkó János községi gazda 1 ft, Takács József községi adószedő 1 ft, Fntó István 1 ft, Futó József 1 ft, Futó Mihály 1 ft, B. Kis István 1 ft, földészek; Mezei Ferencz bérlő izraelita 1 ft, id. Medgyesy József uradalmi tiszt egy orosz tallér, Futó Sándorné 1 ft, Szegezdi Mihály 1 ft, Gulyás János 1 ft, Biró András 1 ft, földészek; Manheim Izrael kereskedő 3 ft, az izrael. kultusközég helyben 3 ft, K. Juhos István földész 80 kr, Biró Mihály községi eskütt 70 kr, Takács Sándor lovasór 70 kr, Akkerman Herman izraelita tanító 50 kr, Kóti Péter egyházi gondnok 50 kr, Futó Jérémiás 50 kr, Matkó Bálint 40 kr, Or. Nagy János 30 kr, Szegezdi Pálné 21 kr, Sz. M. Kis János 20 kr, Katona Péter 20 kr, Hegyesi István 20 kr, Vekerdi Imre 20 kr, Katona Mihály 20 kr, Deli Ján. 20 kr, ifj. Dienes Andr. 20 kr, B. Farkas János 20 kr, B. Kis Mikl. 20 kr, Baranya Demeter 20 kr, földészek; Szechenyi Lajos furtai r. kath. lelkész 1 cs. arany.

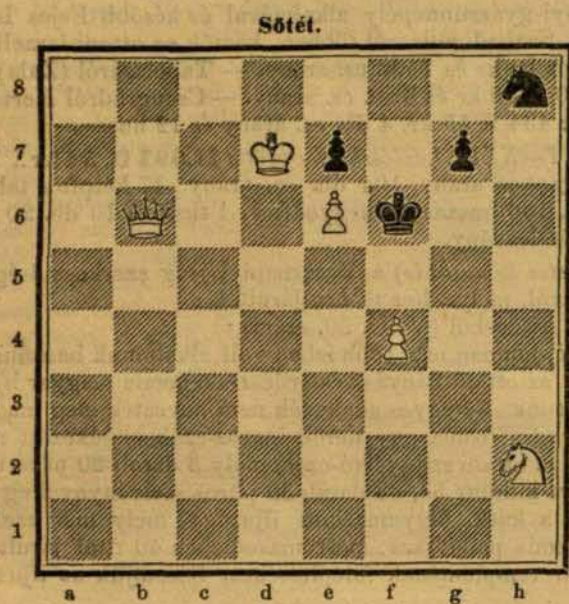
Végül ismételve föl kell itt említenünk hajdu-szoboszlói ref. lelkész t. Jóna János urat, ki a mult itten Pesten időzván, személyesen ada át kezünkbe a m. Akadémia palotája számára 100 főt, mint saját adományát a nagy nemzeti célra. Ékesenszólo bizonyosága ez azon tiszteletreméltó szent meggyőződésnek, mely a nép vezérei keblében él, hogy a tudománynak, felvilágosodottságnak állandó gyökeret kell verni közöttünk, s azon áldozatkészségnek, mely még azok keblét is kettős erővel emeli, kiket az ég szük mértékben áldott meg földi javakkal. Kétszeres áldás leszen az ily adományokon.

+ (Az „Akadémia Könyve” jövedelméről) Wodianer Fülöp kiadó beszámolván, a „Pesti Napló” szerkesztőségénél 921 ft. 43 krt. adott át az Akadémia részére, a mondott könyv jövedelme fejében. Maradt még eladandó példány 747, melyről még ezután fog számadás tétetni. Wodianer ez összegegen kívül még egy ujftost adott át, mely Dragányi Irma, a robogányi jegyző 6 éves leánykájának adománya.

+ (Az Akadémia javára) a „P. Napló” szerkesztőségénél történt adakozások összege eddigelé 17,722 ft. 88 1/2 krra rug.

SAKKJÁTÉK.

31-ik sz. feladvány. — Báró Meszéná Istvántól (Lessen).

Világos indul a 4-ik lépésre matot mond.

9-ik számú játszma.

Két európai híró sakkjátékos HARRVITZ és ANDERSSSEN között. — E szép játszmát olvasóink gyönyörködtetésére átvettük a „Berlini sakkujáság” 1848-ki folyamából.

Világos (Harrvitz).	Sötét (Anderssen).	Világos (Harrvitz).	Sötét (Anderssen).
1) e2 — e4	e7 — e5	10) g2 — g4	f4 — g3:
2) f2 — f4	e5 — f4:	<i>Világos elkezd mesterileg szépen játszani.</i>	
3) Ff1 — c4	Vd8 — h4†	11) Fc1 — g5	f7 — f6
4) Ke1 — f1	Ff8 — c5	12) e5 — f6:	g7 — f6:
<i>Gyenge lépés, mert Világos e Futárt rögtön visszaütheti, a mint történt is.</i>		13) Hf3 — e5	0 — 0
5) d2 — d4	Fc5 — b6	<i>Mindkét részről meglepő szép husás.</i>	
6) Hg1 — f3	Vh4 — e7	14) Vd1 — h5:	f6 — g5:†
7) Hb1 — c3	Hg8 — f6	15) Hd5 — f6††	Kg8 — g7
8) e4 — e5	Hf6 — h5	16) Vh5 — h7:†	Kg7 — f6:
9) Hc3 — d5	Ve7 — d8	17) He5 — g4†	

A 25. számú feladvány megfejtése.

(Rozsnyay Mátyástól.)

Világos.	Sötét.	Világos. A)	Sötét.
1) Bf3 — f4:	F e3 — f4: A)	1)	Bb8 — b5:
2) Hg5 — e6	d7 — e6:	2) Bf4 — e4†	Bb5 — e5
3) Fb5 — c6 ♣		3) Be4 — e5 ♣	

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Lessen: Báró Meszéná István. — Pesten: Cselkó György. — Parabutyban: Rothfeld József. — T.-Ss.-Miklóson: Frankl A. — Adádon: Kárliczky Gyula. — Aradon: K. . . . r Samu. — Gladán: Kiss Andor. — Rima-Szombaton: Baksay István. — T.-Füreden: Nánágy Gyula. — Szegszárdon: Zöld Sándor. — Jánosiban: Keszl. r István. — Győrött: Rózsa Elek. — Debreczenben: Molnár Ágoston, Saltzmann Ignác, Horváth Pál. — Csongrádon: Keller Lajos. — Gyula-Fehérvárt: Horváth Lajos. — Berhidán: K-y. — Karancson: Pótor Dániel. — Jász-Ápáthiban: Turcsányi Mátyás. — Sz.-Kir.-Szabadjan: Fürst Sándor. — Sarkadon: Nagy Lajos.

Rövid értesítés. Hiszszük, hogy nem csak R. ur. — kinek kedvéért 30-ik számú feladványunkat küldtük, — hanem minden sakkjátékos kitalálta: hogy az Anderssen-féle feladványban Világos Sötétet három lépés alatt matolhatja meg.

Színházi napló.

Péntek, jul. 20. „Hamlet.” Szomorú játék 5 felv. Irta *Shakespeare*; fordította *Vajda Péter*. Valóban nagy bátorságnak adta jelét az igazgatóság, azáltal, hogy e shakespearei művet, melynek, fájdalom, télen sem igen szokott nagy közönsége lenni, most, nyárnak idején színre hozta, midőn Jókainé és Felekiné szabadságidejüket használják, kik nélkül pedig e nagyszerű művet, színházunk jelen erői mellett, jól, összevágólag előadni nem lehet. Egressy szokott jelességgel állta meg helyét; de Gertrud királynő szerepe Szathmáry-L-né, s Opheliáé Komlóssy-K-né által gyengén voltak betöltve.

Szombat, jul. 21. *Mazzi* tenorista első föllépteül: „*Ernáni*.” Opera 4 felv. Zenéje *Verdítól*. A vendégművész színházunknak régebben rendes tagja, szíves fogadtatásban részesült. Kellemes hanggal bir, csinosan énekelt. Dícséretre méltó azon buzgalma, hogy Ernáni szerepét, melyben ezuttal először lépett föl, idegen ajku léteré, magyarul énekelte, s rajta volt, hogy a szöveget minél tisztábban ejtse ki. Többször zajos kihívásban részesült.

Vasárnap, jul. 22. „*Pünkösdi királynő*,” Eredeti népszimű 2 felv. Irta *Szigligeti*.

Hétfő, jul. 23. „*Brankovits György*.” Eredeti szomorújáték 5 felv. Irta *Obernyik Károly*.

Kedd, jul. 24. „*A proféta*.” Opera 5 felv. *Meyerbeertől*.
Szerda, jul. 25. „*Kákán csomó*.” *Barriére* egy felvonásos vigjátéka, és „*Legjobb az egyenes út*” című egy felvonásos vigjáték *Koczbeutól*. Felvonások közt *Triebler Paulina* k. a., *Stoll Péter* nemzeti színházi énekmeister tanítványa mutatta be magát a közönségnek, egy pár dallamot adván elő.
Csütörtök, jul. 26. „*Házassági három parancs*.” Eredeti vigjáték 3 felv. *Szigligetitől*.

Szerkesztői mondanivaló.

5212. **Baránd. V. F.** A Gassertéle Sz. mellszobor ára : a kisebbszerűnek darabja 2 — 3 ft.; az életnagyságúé 14 — 20 — 24 ft.
 5213. **Ermihalyfalva. M. J. A.** 40 főt gr. F. B. urnak átszolgáltattuk. Megjegyeztetni kérjük, hogy mindazon pénzek, melyek a horvát szülők ködök javára rendezett sorsjátékokra vonatkoznak, egyen-sen a sorsjáték pénztárnokához, Szathmáry Lajos urhoz (Pest, a Köztelek épületében) utasítandók.
 5214. **Recepte a beteg embernek.** Gunylapba való volna.
 5215. **Pest. T. I. ügyvéd.** A czikk végén tett indítványt a perlekedés siettetésére, sem czélszerűnek, sem kivihetőnek nem tartjuk.
 5216. **Az ifju hegedős.** Czimében viseli hibáját.
 5217. **A száműzött.** Nem érdemi még, hogy hazát találjon.
 5218. **Kocskocz. B. A.** Az adatokat régészeinkkel közölni fogjuk. Tiszteljük azon szép szándékát, hogy ama régiséget a n. Muzaeumnak akarja ön hagyni.
 5291. **Széchenyi halalan.** Kézmárk. Szép emelkedettséggel irt költemény, mely szerzője iránt reményt ébreszt. Kiadhatására nézve elkésett.
 5220. **Remek példája egy tulipános irdornak.** Egy alföldi nagy magyar városból hivatalos alakban egy gyászfelirat került ki legközelebb. Az aranyozni való tollat nem ismerjük, de az ember kétségbe esik saját tudománya felett, míg e négy lapnyi gallimathiason végig vergődik. Mutatványul csak az első bevezető sorokat:
 „Igaz ugyan, hogy a mulandóság tündérkertében nagyon is gazdagon termő bánatvirágok között vonuló f. ldi pályán haladó vándortársaink közül még senkisémet volt oly szerencsés, a ki szíve kedves választottját a földi lét vonalának az enyészet véghetelenségebe tűnő pontjánál azon innen keble további édes vigaszára, földi üdve fenmaradására megtarthatta, s a válás poharának szivet szaggató kiürítését magától eltávolíthatta volna; — igaz, hogy stb. stb.”
 E tömördek szóval mondja ki a tulipános hivatalos stlyista azon egyszerű gondolatot: „*Még senki sem kerülte ki a halált!*” S ez így megy négy lapon keresztül! S ezt nevezik hivatalos gyászfeliratnak! Lehet-e az efféle okiratot botrány nélkül közzétennünk? S nincs-e abban a nagy városban ember, a ki ily alkalmakkor félretenné a sallangokat?

Nyílt tér. *)

NYILVÁNOS KÖSZÖNET.

A pesti nyomdáknek a f. évi június 24-én Visegrádon s a Migazzi-kastélyban megtartott **Guttenberg-ünnepélyen** résztvett összes személyzete ezennel szíves háláját nyitvánítja azon t. cz. nyomdatulajdonos uraknak, kik pénzbeli segélyök s egyéb adomány által a felejthetlen ünnep létesüléséhez járulni kegyeskedtek s köszönetet mond névszerint: *Heckenast Gusztáv, Emich Gusztáv, Werfer Károly, Engel és Mandello, Müller Emil, Trattner-Károlyi, Kozma Vazul és Bucszánszky Alajos* főnök uraknak, kik közül néhányan az ünnepély díszét személyes jelenlétükkel is emelni sziveskedtek. Hasonlóul hálás elismerésünket mondjuk t. *Werfer Károly* nyomdatulajdonos urnak azon feláldozó készségeért, miszerint az ünnepély részleteit ábrázoló színes könyvomat által e nap emlékéket megörökíteni s abból egy-egy példányt az ünnepélyen résztvevők mindegyikének juttatni sziveskedett.
 Pesten, jul. 27. 1860.

A pesti nyomdászok rendező bizottmánya a Guttenberg-ünnepély alkalmával.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhajtóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
Julius — Augusztus		Julius (ó)	ó. p.	ó. p.	Ab R.	ó. p.	ó. p.	
29 Vasár.	69 Pantaleo	68 Ser.	17 B8 Jác.	4 35	7 37	10 B. temp	5 52	0 44
30 Hétfő	Abdon.Senen	Julitta v.	18 Sisoas r.	4 35	7 37	11 (leéget.	6 30	1 45
31 Kedd	Lojol. Ignác	Ilona v.	19 Makrin	4 37	7 35	12	7 3	2 54
1 Szerda	Vasas Péter	Gertrud	20 Illés	4 38	7 34	13	7 27	4 3
2 Csütört	Portiuncula	L. Alfonz	21 Ezechiél	4 40	7 32	14	7 48	5 13
3 Péntek	István föltal.	Lydia	22 Már. Mag.	4 41	7 30	15 Örömn	8 5	6 22
4 Szomb.	Domonk. hitv	Domok.	23 Trophim	4 42	7 29	16 S. Nah.	8 21	7 26
Holdnegyed : ☾ Holdtölte 1-jén 6 óra 49 perczkor délután.								

TARTALOM.

Gedeon László (arczkép). — Aratáskor. *Apáthy Kálmán*. — Eger ostroma III. (vége). *Pauler Gyula*. — Hunyady János egyháza Tövisen (képpel). *Luppa P.* — Messina város Sziciliában (képpel) — Erdély utzorosai (képpel). — A ha mat. — **Tárház :** Kakas Márton levelei Balaton-Fürdőről. Egy pár szó a térképek-ről, mint taneszközökről. Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közin ézetek, egyletek. Mi újság? *Széchenyi-gyászünnepélyek.* A m. Akademia palotája. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

Felelős szerkesztő : **Pákh Albert** (lak. uri-utca 12. sz.)